

Trboveljčani z marljivostjo do uspeha

Kmalu bo minilo pol leta, kar je Živojin Abramovič prevzel dolžnost direktorja v trboveljski tovarni polprevodnikov. Dobro se zavedamo, da je to kratko obdobje za natančno oceno opravljenega dela, kljub temu pa smo se odločili za obisk Trbovelj in za pogovor o dejavnosti in reševanju problemov trboveljskega kolektiva.

„Ko sem prevzel dolžnost direktorja v Polprevodnikih, je bila v tovarni delovna disciplina izpod vsake kritike. So bili dnevi, ko je na delo zamudilo tudi po 30 delavcev, bilo je preveč neizkoriščenega delovnega časa ipd. Delavci so bili nekako prepričani, da gre tovarna po zlu, plače so dobivali s pomočjo različnih političnih akcij, te plače so bile resda nizke, mnogi pa so že iskali delo drugod. To, slednje je bilo čutiti predvsem med višjim strokovnim kadrom.“

S temi besedami je Živojin Abramovič opisal prve občutke, prvi stik z Iskrinim kolektivom v Trbovljah, s kolektivom, ki mu v minulih letih ni in ni šlo, pa čeprav ne vedno po njegovi krivdi.

— Kakšni so bili prvi ukrepi za rešitev podjetja?

„Na prvem sestanku sem se sešel s člani Zveze komunistov. To je bil hkrati tudi prvi sestanek, ki sem ga imel s kolektivom Polprevodnikov. Povedati moram, da je v tovarni več kot 10 % komunistov. Obravnavali smo celotno problematiko in odločili, da bomo naredili presek in ne brskali po zgodovini, da ne bomo lovili „veštic“ in da se ne bomo ukvarjali z „rekla — kazala“. Sklenili smo, da moramo narediti prelomnico v miselnosti, naše vodilo pa mora biti boj za vsak dinar.“

To je bil prvi korak na poti izboljšanja položaja v TPT. Drugi korak je bil storjen na področju reševanja vprašanja problema Knapic. Vprašanje Knapic je preraslo v pravo žarišče nasprotij v Polprevodnikih, in to žarišče je bilo treba likvidirati — odstraniti ter prekiniti stroške, ki so rasli, ne da bi imela ISKRA kaj od tega.

„Da bi čimprej rešili ta problem,“ je v nadaljevanju poudaril direktor Abramovič, „je moral Knapic čimprej iz tovarne. Konec aprila smo sprejeli niti pogodbo in od maja velja aneks, po katerem Knapic ni več solastnik v višini 49 %, ampak ima pravico do 5 % udeležbe od dobička po realizaciji vseh obveznosti. Knapica smo izplačali, leasing pogodba pa je ostala. Mi jo še naprej uresničujemo, saj bi prekinitev takšne pogodbe verjetno povzročila večje finančne težave itd.“

Meseca maja so v trboveljski tovarni, po proučitvi številnih poti, začeli krepiti predvsem tisto proizvodnjo, ki jim daje največ dohodka in

dobička, n.p.r.: enoamperske linije. Po hitrem postopku so začeli reševati ozka grla. Kupili so različne naprave, med njimi sortirnice in peči. Tako so z nakupom štirih peči za pečenje eraldita iz enomesečne povečane realizacije plačali celotno investicijo.

Dela so se z vso vnemo lotili tudi na ohranitvi tržišča — domačega in tujega. Morali so si zagotoviti tržišče

šega, stalne blokade žiro računa, že nekoliko izplavali. Za to se moramo zahvaliti med drugim tudi Iskra Commerce, s katerim smo na osnovi podpisane pogodbe preusmerili nabavo preko direktorja 6. S tem so se nam stroški precej zmanjšali, hkrati pa tudi problemi z blokado žiro računa in sodnijskimi stroški. Naj poudarim, da smo pred kratkim povišali osebne

Aleksander Mihev v. d. glavnega direktorja Elektromehanike

Po imenovanju dosedanjega glavnega direktorja Elektromehanike, Jožeta Hujsa, za generalnega direktorja ZP Iskra, je bil za v. d. glavnega direktorja Elektromehanike imenovan dipl.ing. Aleksander Mihev. Aleksander Mihev je zaposlen v Iskri od l. 1958 in je od l. 1973 opravljal tudi dolžnosti pomočnika glavnega direktorja Elektromehanike. Na novem, odgovornem delovnem mestu Aleksandru Mihevu želimo obilo uspehov.

za nakup kristala. To jim je uspelo s podpisom pogodbe s prodajalcem iz Češkoslovaške. Od tam bodo vsako leto dobili tono kristala. Zagotovili so si tudi tržišče na Poljskem, ki je največji kupec izdelkov trboveljske tovarne. Program sodelovanja bodo še razširili. V ta namen so že naredili osnutek pogodbe ter ga parafirali, ta mesec pa bodo pogodbo tudi podpisali. Trgovinske pa tudi poslovne odnose imajo tudi z drugimi evropskimi državami, hkrati pa tudi z nekaterimi podjetji z drugih celin.

Eno od teh slednjih podjetij je ameriški General Electric.

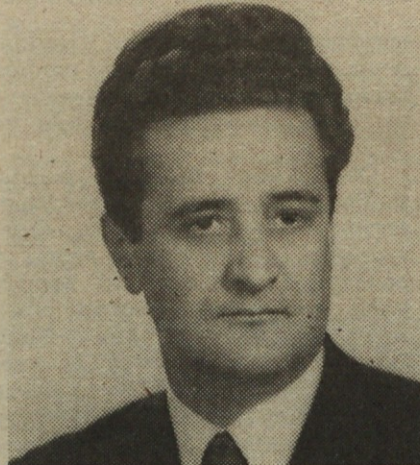
„Od njih je ISKRA kupila licence, morala jih bo plačati, nismo pa jih uporabljali. Uvodni pogovori so se že začeli, naš predstavnik v New Yorku je že navezal stike, tako da bomo verjetno že ta mesec rešili v glavnem sporne točke.“

— Za kakšne sporne točke pa gre?

„General Electric je prodal ISKRI licence za diode in tranzistorje. Trboveljčani so od tega programa dobili diode, doslej pa nismo še ničesar izkoristili.“

Kakšen pa je finančni položaj podjetja?

„Lahko rečem, da smo iz najhuj-

Živojin Abramovič — v. d. direktorja tovarne Polprevodniki.

dohodke, letos pa jih bomo še enkrat, saj smo še vedno med zadnjimi. Povišanje plač nam omogoča potek realizacije plana, s tem, da je tudi akumulacija zagotovljena.“

Ste v tem obdobju izvedli kakšne reorganizacije?

„Izvedli smo določeno razdelitev nalog in ne neko reorganizacijo, oziroma delamo na organizaciji, ki pa je ni mogoče realizirati kar čez noč.“

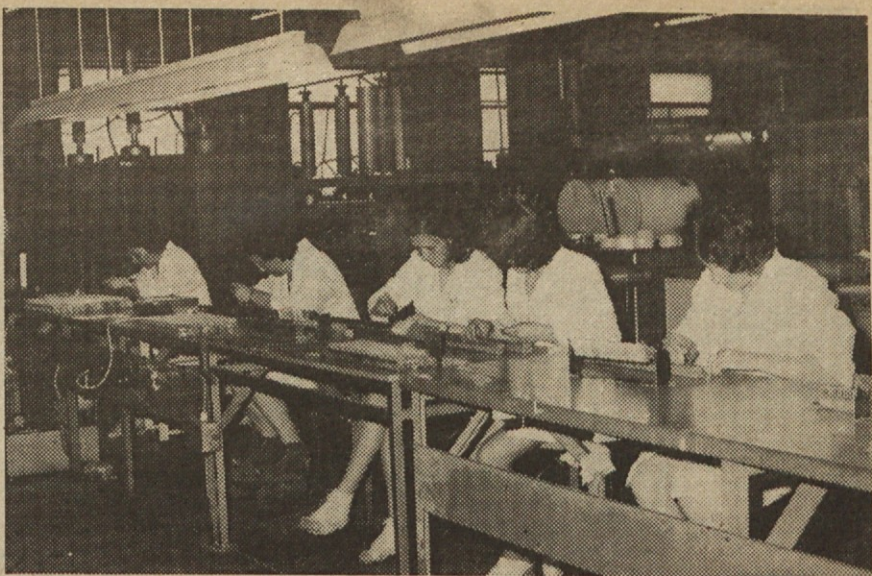
Kaj pa problem kadrov?

„Žal so nas mnogi strokovnjaki zapustili, toda upam, da se bodo k nam spet vrnili. Zaradi pomanjkanja kadra smo tudi preusmerili razvoj na ljubljansko univerzo, točneje na laboratorij dr. Trontelja.“

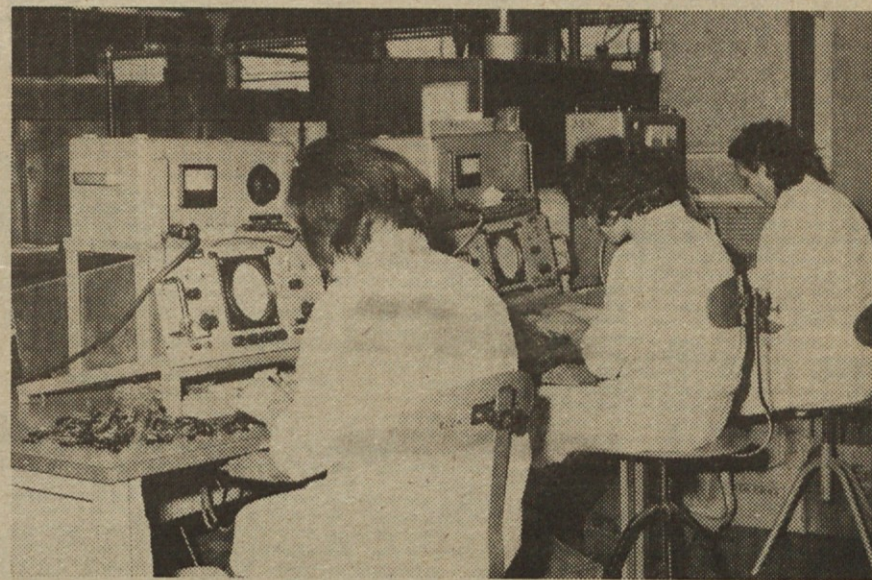
Kaj pa dolgoročni cilji?

„Prej ali slej bomo morali povečati proizvodne zmogljivosti. Proizvodni prostori za to tehnologijo zahtevajo določene klimatske pogoje, pa tudi nekoliko preurejene prostore. S polno paro smo se zdaj lotili ureditev in rekonstrukcije določenih linij, tako da bi pripravili in prilagodili posamezne linije s predvidenim proizvodnim planom za prihodnje leto.“

Ob koncu našega pogovora smo direktorju trboveljskih Polprevodnikov postavili še dve vprašanji, o tem, koliko odstotkov tako imenovanega

Polprevodniki Trbovlje: zgoraj: iz montaže diod — vlaganje kontaktnih žic; spodaj: osciloskopska kontrola plastičnih diod.

ISKRA - COMMERCE

Iskra uspešno nastopa na trgu v SZ

Te dni je bil na oddihu v domovini vodja Iskrinega predstavništva v SZ Dojčin Jelić. Ujeli smo ga prav zadnji trenutek, saj je bil kljub dopustu nekaj prostih dni zaseden po ves dan. Z njim smo se pogovarjali o dejavnosti Iskrinega predstavništva, predvsem pa o našem izvozu v Sovjetsko zvezo.

Predstavništvo v Moskvi je trenutno v posloplju komercialno tehničnega biroja pri jugoslovanskem veleposlanstvu. Že 4 leta ga vodi Dojčin Jelić, poleg njega pa je zaposlena v predstavništvu tajnica — sovjetska državljanka.

Za otvoritev predstavništva se je ISKRA odločila predvsem zaradi velikosti sovjetskega trga, zaradi perspektivnosti prodaje izdelkov in sorazmerne varnosti, ki jo daje ta trg zaradi planskega usmerjanja.

Za sovjetski trg je poleg izredne velikosti in planskega gospodarstva značilno tudi to, da se zapira samo vase in ima tendenco avtarkije. Ta tendenca in hkrati občutek neodvisnosti zunanjetrgovinskega poslovanja izredno negativno vplivata na prodajo naših izdelkov v SZ.

Drug problem, ki je neposredno vezan na to prvo dejstvo, je v tem, da se je ponavadi težko vključiti v blagovne liste. Zaradi zmogljivosti absorpcije obeh trgov — jugoslovanskega in sovjetskega, razmerje je nekje 1 : 12, imamo precejšnje težave pri nakupu potrebnih količin, ki bi pokrivali naš izvoz.

ISKRA pa tudi druga jugoslovanska podjetja so naletela na sovjetskem trgu, hkrati pa tudi na trgih drugih držav, članic Sveta za vzajemno gospodarsko in tehnično pomoč, še na številne druge težave in ovire. Ena od teh je ta, da imajo izdelki držav članic te vzhodnoevropske gospodarske skupnosti prednost pred drugimi izdelki.

Eno od perečih vprašanj je tudi področje cen. Znotraj SEV veljajo takomenovane sevovske cene, ki so rezultat notr. plan odnosov. Te cene so po navadi fiksirane za celo petletno plansko obdobje in niso podvržene trenutnim oscilacijam. Lep in zgovern je vsekakor primer nafte, ki se je v zadnjem poldrugem letu podražila za približno trikrat, v državah SEV pa je ostala ista kot ob začetku sedanjega petletke, se pravi, kot leta 1970.

ISKRA se mora prilagajati tem cenam, hkrati pa prihaja do številnih anomalij. SZ nam namreč prodaja surovine po povišanih svetovnih cenah, hkrati pa zahtevajo od nas, da

jim prodajamo posamezne izdelke po notranjih, sevovskih cenah.

— Tov. Jelić, kakšne so naše glavne naloge pri izvozu v SZ?

„Ena glavnih nalog je boj za zagotovitev čimvečje udeležbe v prihodnjem petletnem trgovinskem sporazumu med državami. ISKRA mora

Dojčin Jelić — vodja predstavništva Iskre v Moskvi.

tvorno sodelovati z vsemi sovjetskimi strokovnimi ministrstvi in grupacijami, ki predstavljajo Industrijo za proizvodnjo telekomunikacij, elektronske aktivne in pasivne komponente, radijska industrija, elektrotehniška industrija, bela tehnika in sestavni deli za kompletiranje aparatov bele tehnike, avtoelektrika, radijska široka potrošnja in pa avtomatizacija v prometu in industriji, kar najbolj zanima SZ.“

— Kakšna pa je vrednost izvoza v SZ?

„ISKRA ima zagotovljeno vrednost izvoza v višini 10 do 12 milijonov dolarjev na leto. Do leta 1980 bomo predvidoma dosegli skupno vrednost 100 milijonov dolarjev izvoza.“

— To je precej lepa številka.

„Res je, lahko pa bi bila še višja. Je rezultat dolgoletnega prizadevanja.“

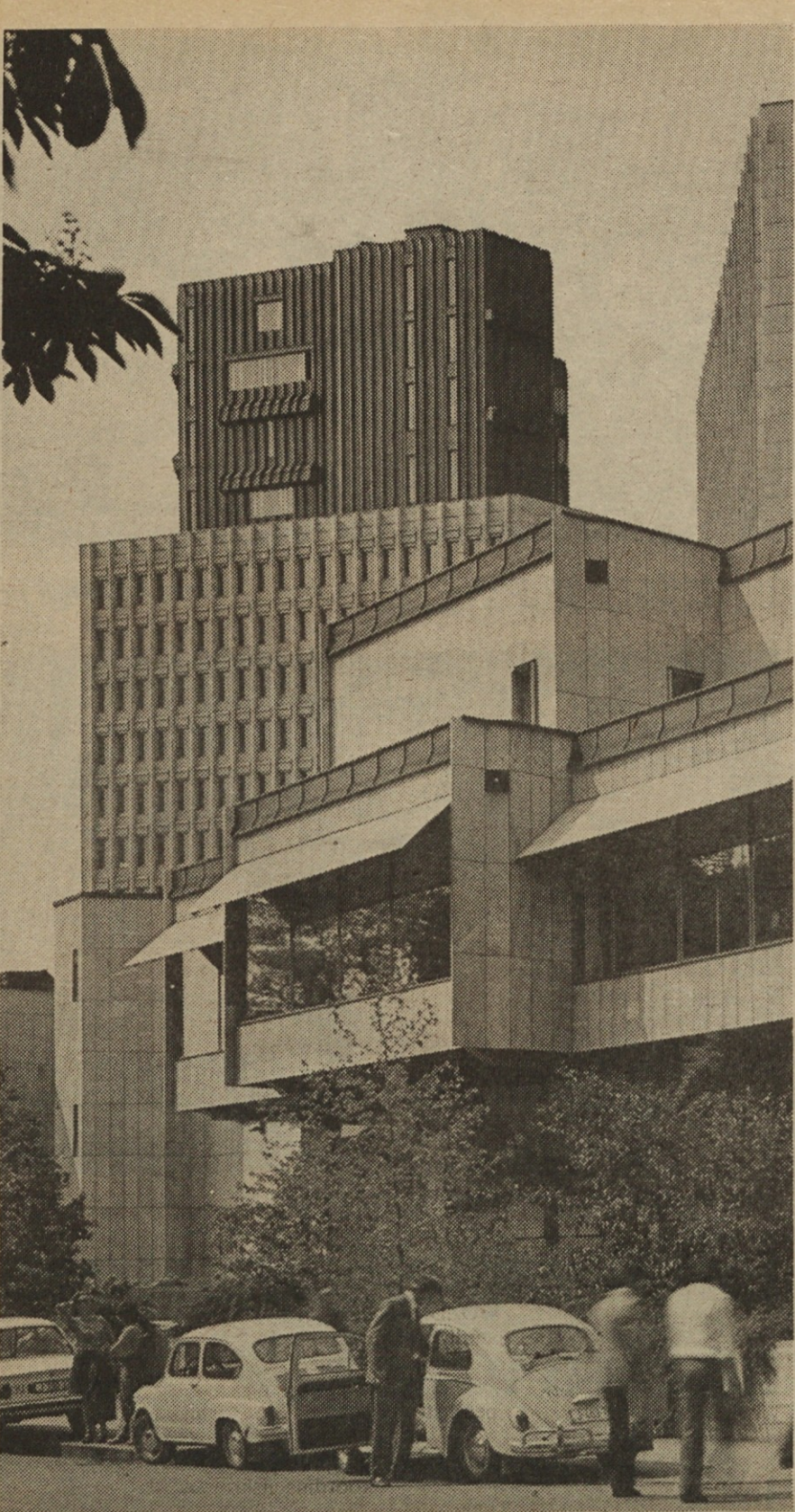
— Kaj pa uvoz?

„Uvozili smo v minulih letih za okoli 400.000 dolarjev izdelkov. Spet pa bi se povrnil k izvozu, ki je znašal v minulih 6 letih okoli 600.000 dolarjev. To je neposreden izvoz, saj je bil posredni še večji. Posredni prodajalci naših izdelkov v SZ so podjetja, ki vgrajujejo naše naprave v njihove izdelke.“

(Nadaljevanje na 3. strani)

To je prva skupina delavk v novem obratu tovarne elektronskih naprav v Cajnarih na Notranjskem, ki je pred tednom dni začela z delom.

Naša poslovna stavba na Trgu revolucije. Foto: T. P.

ISKRA – ELEKTRONIKA, HORJUL

Vrsta objektivnih razlogov zavirala boljše poslovanje

V tovarni elektronskih instrumentov v Horjulu so za letošnje leto načrtovali za nad 30 % večjo proizvodnjo od lanske proizvodne realizacije. Tako povečanje je slonelo na realnih možnostih glede na zmogljivosti, vendar pa je na izpolnjevanje tako zastavljenega proizvodnega načrta vplivala vrsta objektivnih razlogov, zaradi katerih rezultati poslovanja v prvem polletju niso bili posebno zadovoljivi in bo treba v drugem polletju velikih naporov, da bo zaključek leta uspešnejši. Računajoč po planskih cenah so v prvih šestih mesecih dosegli realizacijo v višini 15,5 milijona dinarjev, kar predstavlja 31 % letnega proizvodnega načrta, oz. 74 % izpolnitev dinamičnega polletnega proizvodnega načrta. S tem so dosegli le 94,6 % vrednosti proizvodnje v enakem obdobju preteklega leta.

V prvem letošnjem polletju je tovarna v Horjulu realizirala 29,7 % prodajnega načrta (računajoč po bruto prodajni vrednosti), pri čemer je upoštevali tudi storitve in izvoz. Pri tem je bila vrednost dosežena prek Iskra Commerce s 26,4 %, prek tovarn ZP Iskra pa s 85,2 %, medtem ko prodaja direktno zunanjim kupcem letos ni bila načrtovana, ker zajema med letom pridobljena naročila. Tudi na izvoznem področju tovarna ni dosegla zaželenega rezultata, saj je izvozila le za 2,166 milijona dinarjev (po bruto prodajnih cenah), kar je le nekaj več od polovice načrtovane vrednosti izvoza.

Dobri razlog za takšen poslovni rezultat v prvem polletju 1974 leži v problematiki nabave. Problem je namreč v tem, da velik del potrebnega reprodukcijskega materiala, ki ga tovarna potrebuje za svojo proizvodnjo na domačem trgu ni mogoče dobiti in se je zato treba preusmeriti na uvoz. Pri tem pa se nehoti močno podaljšajo dobavni roki, potrebna so plačila

naprej, itd. Svoj prispevek k vsem tem problemom pa prispevajo tudi rastoče cene uvoznega materiala. In če upoštevamo še to, da je za proizvodnjo, kakršna teče v tovarni v Horjulu, potrebna dolga vrsta reprodukcijskih materialov, potem je jasno, da prihaja do nesortiranosti, s tem pa tudi do zastojev pri realizaciji proizvodnega načrta.

Nadaljnji problem letošnjega poslovanja so tudi obratna sredstva. Letos so precej prenizka in polletni rezultati kažejo, da so vsi koeficienti obračanja bili nižji od načrtovanih. Tako so bila finančna sredstva vezana dlje kot je bilo načrtovano in sicer: pri materialu za 43 %, pri drobnem inventarju za 126 %, pri nedovršeni proizvodnji za 28 % in pri gotovih izdelkih za 75 %. Izjema je bil le koeficient pri terjatvah do kupcev, kjer je bila spričo specifičnosti dobav dosežena celo krajša vezava sredstev od načrtovane. Upoštevajoč, da je bil skupen koeficient obračanja 1,20, vidimo, da so bila tako sredstva vezana za 23 % dlje, kot je bilo načrtovano, kar se seveda slabotno odraža na polletni poslovni rezultat.

V prvem polletju 1974 je bilo v tovarni poprečno zaposlenih 295 delavcev, kar je 98,7 % v načrtu predvidenega števila. Poprečni OD zaposlenih so znašali 2.336 din, oz. za 28,4 % več kot v enakem obdobju preteklega leta. Tolikšno povečanje poprečnih OD je sprejemljivo, kajti z njim komaj dosegajo naraščajoče življenjske stroške in znaša dejanski porast OD le komaj kak odstotek.

Poglejmo še, kakšni so bili polletni rezultati v finančnem pogledu. Pri celotnem dohodku je tovarna v prvih šestih mesecih 1974 dosegla 30,6 % izpolnitev letnega načrta. To pomeni, da je bil letos celotni dohodek za 6,2 % nižji od lanskega v istem obdobju. Dohodek je bil ustvarjen v prvem polletju s 36,9 %, dobiček pa s 21,9 %, glede na letni načrt tovarne.

Tudi kazalniki poslovnega uspeha – produktivnost, ekonomičnost in rentabilnost kažejo slabši rezultat od

Namembnost in funkcionalnost PPC

V prejšnji številki smo obširno spregovorili o nujnosti graditve poslovne stavbe Iskre, današnji sestavek pa govori o osnovnih zamislih organizacije poslovanja v tem centru.

Že v samem konceptu je bila poslovna hiša zamišljena kot projektivno poslovni center in v tem smislu bodo v njej dobile prostor predvsem tiste službe, ki se ukvarjajo s prodajnimi nalogami ZP Iskra, seveda pa tudi skupne službe.

Namembnost poslovnih prostorov

Stolpnica na Trgu revolucije v Ljubljani ima dve kletni etaži, pritličje, mezanin, 12 tipskih etaž in 5 netipskih etaž. Posamezne etaže so namenjene:

– druga klet:

- obrat družbene prehrane z 200 sedeži
- arhiv in mikrofilmski servis
- ekonomat
- avtopark
- delavnice službe vzdrževanja
- prva klet:
- elektronski računski center PPC
- center za avtomatsko obdelavo podatkov ZP
- telefonska in teleks centrala
- pošta in ekspedit
- hišna tiskarna
- pritličje:
- obsega samo jedro in v njem bo

Projekt »Učka« in naše možnosti

Že vrsto let razburjajo tehnične strokovnjake in komercialiste različne variante projektov, elaboratov, analiz, skratka prizadevanj, da bi zgradili istrski predor UČKA. Nič koliko je bilo medtem prelitega črnila po časopisu, še več prekanj, preverjanj moči v posameznih republiških in občinskih ter krajevnih organih in drugega, kar ni ne pohvalno ne tema tega razmišljanja. Po tem, ko je bilo nekaj časa vse v zatišju, zaradi prisilnega predaha, ker ni bilo denarja za nadaljevanje del, in so za nekaj časa presahnili finančni viri (vsaj take so bile uradne razlage), so našo pozornost spet pritegnile zanimive nove informacije. Ta dragoceni objekt istrske infrastrukture bi naj bil dograjen v 25 mesecih!

Za kak projekt gre?

Predor UČKA je brez dvoma izredno pomemben strateški in gospodarski objekt za kraje vzhodne in srednje Istre. Dolg bo 5070 m, imel bo dve vozlišči, široki 3,75 m, visok pa bo 6,5 m. Dohodnih cest bo 24 km. Natančna investicijska vrednost objekta, ki najbrž ni majhna, se spreminja kot se spreminjajo cene nasploh. Pravkar je v teku zbiranje dodatnih 493 milijonov dinarjev za nadaljnja kopa-

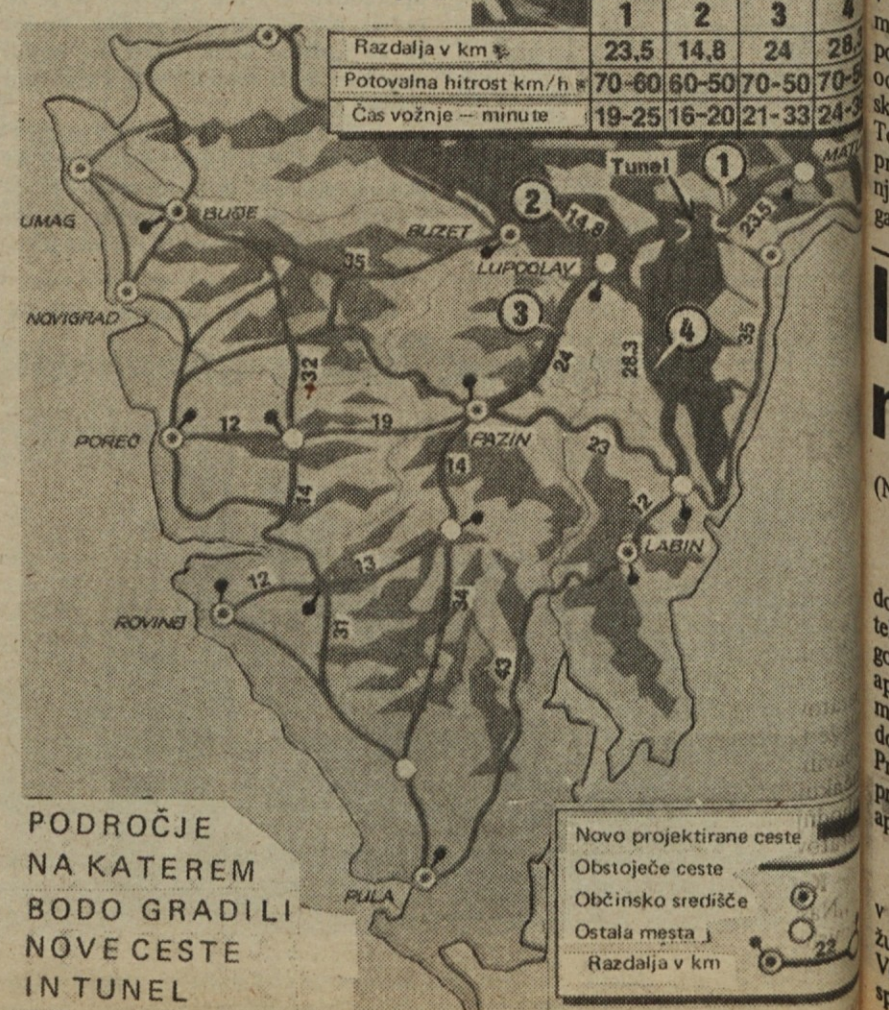
nja predora. Pristojni republiški forumi si prizadevajo zagotoviti posojilo Mednarodne banke za obnovo in razvoj v višini 164 milijonov, sofinanciranje republiškega cestnega sklada s 110 milijoni ter JLA z 90 milijoni. Računajo nadalje z ostanki ljudskega posojila, razpisanege že leta 1970 po istrskih občinah ter nekaterih mestih celine in Malega Lošinja. Od zbranih 125 milijonov teh posojil še vedno razpolagajo z 90 milijoni dinarji za finišenje in zaključna dela na objektu, ki naj bi bil javnosti predan do sklepa 1977. leta. Izvajalcev del je razumljivo kar lepo število.

In kakšne so plasmajške možnosti „ISKRE“ oziroma njenega inženiringa za avtomatizacijo cest, avtocest, predorov?

Ko se slabšajo vsesplošne možnosti za trgovanje tako v tujini kot pri nas, se angažirani sodelavci te delovne enote zavedajo, da jim je še tako majhen delež od sodelovanja na tem projektu več kot dobrodošel. Temu ustrezno obdelujejo tudi ta segment našega tržišča, v življenje sprovajajo potrebne funkcije marketinga. Čeprav se borijo s kadrovskimi problemi, prostorsko utesjenostjo, organizacijsko nedefiniranostjo, včasih nezgodnimi načini internega komuniciranja idr., je najhujši problem še vedno lastno proizvodno zalednje za tovrstne projekte kot za ves preostali program tej panogi prometa nasploh potrebnih naprav. Kljub omenjenemu ponuja investitorju projektiranje, dobavo, montažo (in druge usluge) naprav: za ventilacijo, za razsvetlavo, za elektronsko usmerjanje prometa s prometno procesnim računalnikom, svetlobne prometne znake, števec prometa, telefone za klic v sili, merilce CO₂, vetra, vidljivosti in še marsikaj drugega, kar pač zahteva objekt te vrste.

Referencam z avtoceste Vrhnika–Postojna, semaforiziranih križišč na avenijah Kneza Miloša in Generala Ždanova ter številnih drugih po Jugoslaviji, se bo torej pridružila še ena: predor UČKA. Želimo jim uspehov in podprimo jih v njihovih prizadevanjih pri afirmaciji inženiringa in s tem vse ISKRE.

T. R.

Obisk iz Beljaka

31. 8. 1974 so Iskra – Elektromehaniko obiskali predstavniki Organizacije civilnih delovnih invalidov iz Beljaka, ki so jih spremljali predsednik Republiške zveze invalidov in člani Društva invalidov Kranj pod vodstvom predsednika Konrada Pavlija. Gostje so si najprej ogledali proizvodni proces. Posebej so se zanimali za delovna mesta invalidov in njihove delovne pogoje.

Sprejema sta se s strani Elektromehanike udeležila tudi vodja splošnega sektorja Ivan Cvar in socialna delavka Zinka Jenko. Gostom sta orisala razvojno pot tovarne in še posebej njeno socialno politiko. Po končanem ogledu tovarne so si gostje ogledali tudi Dom upokoencev, kjer prebivajo tudi člani Društva invalidov. V popoldanskem času so se udeležili srečanja težjih invalidov v Dupljah na Gorenjskem. Pokrovitelj tega srečanja je bila Ljubljanska banka – podružnica Kranj, sodelovala pa so še nekatera kranjska podjetja. V.B.R.

Investicija se je izplačala

Zasledujoč končne cilje kot so obvladanje tržišča s ceneni in kvalitnimi izdelki, visoka stopnja varstva pri delu in primeren življenjski standard zaposlenih, kakor tudi sposobnost Industrije avtoelektričnih izdelkov — Nova Gorica, da v prihodnosti v pretežni meri z lastno akumulacijo razvija svojo proizvodnjo tako, da omogoča njen stalni razvoj, je mlad kolektiv pripeljal do odločitve, da zastavi nov koncept razvijanja svojih kapacitet, ki bo slonel na modernem konceptu tehnologije in delitve dela.

Tako ima sedaj ta kolektiv poleg TOZD — tovarne velikih zaganjalnikov, TOZD — tovarne generatorjev in elektronike, TOZD — tovarne delov-

nih sredstev in DSSS — vse v Novi Gorici, razen TOZD Trenta Bovec, ki naj bi se po novem imenovala Tovarna vžigalnih tuljav in druge opreme, tudi tovarno malih zaganjalnikov v izgradnji. Ta tovarna bo proizvajala v glavnem zaganjalnik AZE, ki ga montirajo na vozila Zastava 101, in zaganjalnik AZZ, ki naj bi zamenjal sedanji AZD na „Fičku“ in za vozila Citroenovega proizvodnega programa.

Zaradi pomanjkanja moške delovne sile na Goriškem je tovarna prilagojena ženski delovni sili, saj so najmodernejši stroji, v kolikor ne popolnoma avtomatski, polavtomatski.

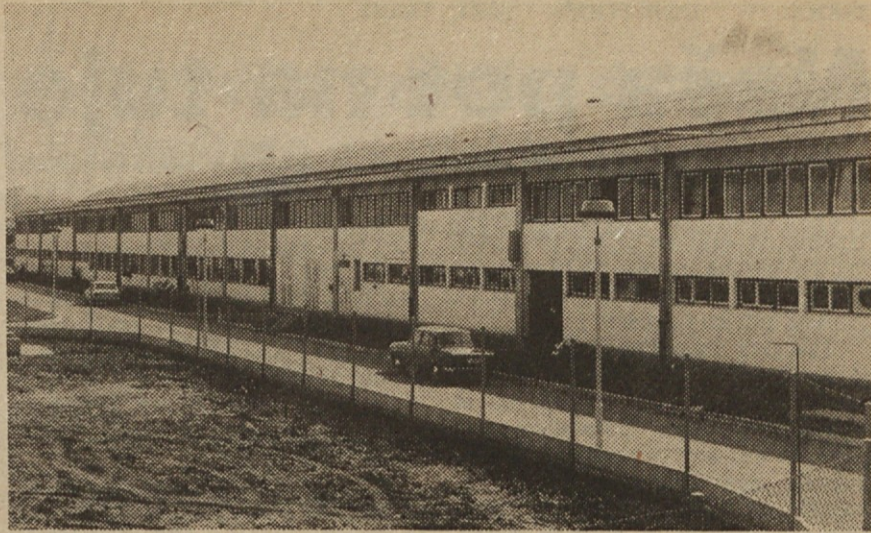
V tej tovarni je proizvodni proces speljan na 6 osnovnih linij, ki zajemajo 6 sestavnih delov zaganjalnika.

- linija hladnega oblikovanja
- linija rotorja
- linija stikal in sklopki
- linija pokrova
- linija pokrova s tuljavami
- linija glavnega sestava

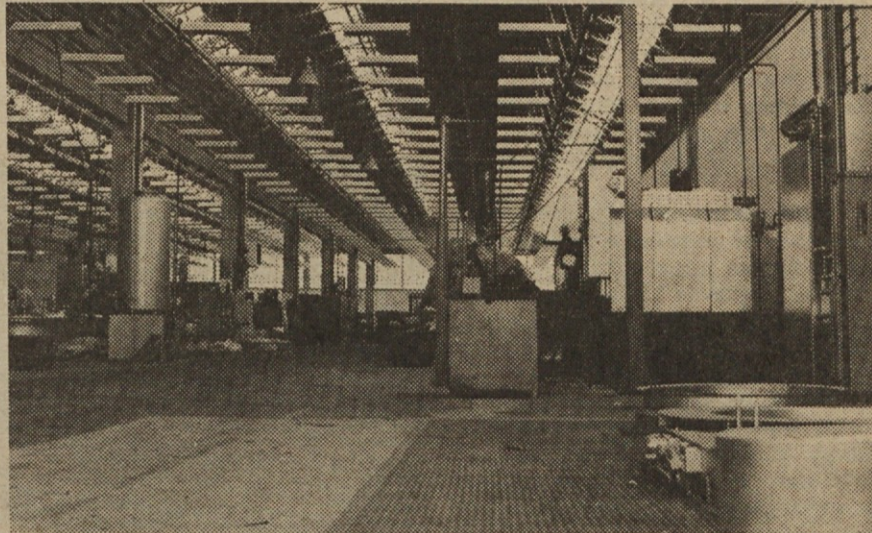
Tovarna kot delovna organizacija je doživljala vseskozi buren razvoj. Svojo proizvodnjo je povečala od leta 1960, ko je bila ustanovljena, do danes za več kot 10-krat. Glavni vzrok je veliko povpraševanje po avtoelektričnih izdelkih oziroma spremljanje avtomobilске in motorne industrije v Jugoslaviji. Prav hiter tempo rasti fizičnega obsega proizvodnje je zahteval obsežna investicijska vlaganja. Ker je kolektiv razpolagal le z malo lastnimi sredstvi, je moral novo tovarno malih zaganjalnikov zgraditi s pomočjo kreditov. S tem se je odločil za edino pravilno pot, to je za izgradnjo tovarne, saj se je vsa leta odrekal boljšim osebnim dohodkom, to je boljšemu standardu. Vložen trud se bo sigurno bogato obrestoval, saj bodo proizvodne zmogljivosti tovarne malih zaganjalnikov (seveda takrat, ko bo stekla proizvodnja v celoti) 600.000 zaganjalnikov letno.

Proizvodne količine zaganjalnikov jamčijo izpolnitev vseh tehnoloških postavk. Na osnovi zgoraj navedenega je pristop k povečanju proizvodnje zaganjalnikov utemeljen in ekonomsko upravičen ter koristen za delovno organizacijo in za naše gospodarstvo.

RAKUŠČEK

Pogled na tovarno malih zaganjalnikov v izgradnji. Foto: R.

Posnetek notranjosti tovarne malih zaganjalnikov. Foto: R.

ISKRA — ELEKTROMECHANIKA, KRANJ

Elektronski računski center se širi

V našem ekonomskem in političnem sistemu je učinkovitost gospodarskih dejavnosti odvisna od celotnega ciklusa dogodkov, ki teče od znanstvenega raziskovanja prek etape razvojnega dela in mnogih kompleksnih odločitev do proizvodnje dobrin ali storitev. Na vsaki etapi, pa tudi med etapami samega ciklusa, je potrebna popolna in pravočasna izmenjava spoznanj in informacij. V podjetjih izhaja sistem obdelave podatkov iz sistema podjetja in je njegov sestavni del. Vanj so zajeti vsi za podjetje pomembni informacijski tokovi.

Razvoj avtomatske obdelave podatkov v Elektromehaniki je že dosegel stopnjo, ki zahteva odločitve v pogledu nadaljnje izgradnje kompleksnega informacijskega sistema z uporabo „banke podatkov“. S sedanjo strukturo računalniškega sistema biser lahko še nekaj časa razvijali organizacijo ločenih, nepovezanih datotek, taka organizacija obdelave podatkov pa ne nudi nobene možnosti za vzpostavitev povezanega sistema datotek. Spritno velikega obsega informacij, ki se sedaj obdelujejo na računalniku, je potrebno vzdrževati sistem večkratnih zapisov, kar zelo obremenjuje prostorske kapacitete ekster-nih spominskih enot.

Poglejmo, katera dejstva narekujejo pospešen razvoj ERC. Obseg podatkov se v Elektromehaniki izredno hitro širi. Uvajamo obdelavo na novih področjih. Računati moramo z naglim razvojem elektronske telefonije in ostalih proizvodnih panog, kar bo vplivalo na širjenje razvojnih, materialnih, tehnoloških in drugih datotek za najmanj 30 % letno.

Z uveljavitvijo branžne povezanosti TOZD v okviru ZP Iskra lahko pričakujemo priključitev nekaterih organizacij k Elektromehaniki. Potreben bo postopen prevzem obdelav, če želimo v podjetju imeti enotne osnove informacijskega sistema. Celotni sistem poslovanja postaja v vedno večji meri odvisen od informacij, zato bo treba skrajšati tudi čase obdelave podatkov. To bi bilo moč zagotoviti le z „multiprogramingom“. Možna bi bila nadaljnja razširitev sistema IBM 360/25, ki ga ima Elektromehanika, vendar to ne

bi bilo več racionalno prav zaradi časov obdelave.

Navedeni razlogi poleg vrste drugih terjajo čimhitrejši nadaljnji razvoj AOP v podjetju. Pri tem ne smemo pozabiti, da je Elektromehanika v Kranju v zadnjih nekaj letih postala veliko podjetje z izredno razvejano proizvodno strukturo in zelo velikim obsegom poslovnih informacij. Mnoga manjša podjetja so se že pred leti priključila večjim računalniškim sistemom, ki jim omogočajo vzporednost obdelav (multiprograming) in nekajkrat večje hitrosti pri izvajanju programov.

Tako bo tudi Elektromehanika Kranj razširila kapacitete lastnega ERC. Obdržali bodo sedanji računalnik IBM 360/25, dodatne potrebne kapacitete pa bodo najeli od firme IBM. Novi sistem, ki naj bi ga pričeli uporabljati že jesni leta 1975, bo modernejši. Obseg internega pomnilnika pri sistemu 370/135 bo 192 Kbyt, kar bo omogočalo vzpostavitev povezanega sistema datotek in vzporedno obdelavo petih programov. Najeli bodo tudi konzolni pisalni stroj, čitalce kartic, printer, magnetne diske, tračne enote s kontrolno enoto, čitalce kartic in trakov ter drugo.

Seveda so vlaganja v strojni del ERC Elektromehanike Kranj velika in rastejo z velikostjo ter pomenom delovne organizacije. Toda poudariti je treba, da tržni karakter informacijskega sistema raste in dobiva vsak dan večji pomen. Informacije so potrebne, nujne in se izplačajo tako industriji kot delovnim organizacijam.

V Elektromehaniki bo torej kmalu moč ustvariti enotno banko podatkov, kjer bodo vsi ti zbrani. Kasneje bodo tudi v dislocirane enote uvedli terminale, ki bodo omogočali povezavo s centralnim ERC v vsakem trenutku. Veliko je še področij, ki bi jih želeli obdelovati z računalniškim sistemom. Na novem računalniku bodo vse to lahko delali veliko hitreje, bolj učinkovito in z veliko manj napora. Z obstoječim sistemom je ERC Elektromehanike Kranj že uspelo ustvariti potrebne osnove, ki že omogočajo nadaljnji razvoj aplikacij. Želimo, da bi jim čimprej uspelo zgraditi sodoben in kar najbolj učinkovit informacijski sistem.

Alojz BOC

Dogovor mladih o bodočem delu

Nedavno je bila v prostorih sindikata Elektromehanike v Kranju 1. skupna seja sekretariata ZMS ZP Iskra ter predstavnikov občinskih konferenc ZMS v tistih občinah, kjer ima Iskra svoje tovarne. Sklicana je bila z namenom, da proučijo možnosti sodelovanja ter določijo za to najustreznejši način. Sklenjeno je bilo, da bodo odsele intenzivneje sodelovali pri usklajevanju programov dela po TOZD s konferencami aktivov mladih delavcev v okviru tistih občin, v katerih se nahajajo Iskrine organizacije združenega dela.

Predstavnikom OK ZMS je nato predsednik koordinacijske konference ZMS ZP Iskra Miloš Pavlica obrazložil organiziranost mladine v ZP Iskra. Sekretariat KK ZMS v ZP Iskra je organiziran tako, da so v njem preko svojih predstavnikov zastopani vsi mladinski aktivni po bazenih. Te predstavlja po en delegat. Trenutno predstavlja sekretariat tisti organ, ki povezuje aktivne med seboj. Vsak posamezen delegat mora biti prisoten na vseh sestankih aktivov v TOZD in potem posredovati njihova stališča naprej.

Gostje iz Beljaka pred Elektromehaniko. Foto: F. P.

Na sestanku je bilo govora tudi o štipendijski politiki v ZP Iskra. Ta bi morala biti enotnejša. Trenutno imajo štipendisti premalo stika s TOZD, v katerih bodo delali. Klub štipendistov, ustanovljen letos, bo poskušal odstraniti te težave. Potrudil se bo za boljše informiranje 1600 štipendistov ZP Iskra o vsem, kar jih bo zadevalo na delovnem mestu tako neposredno kot tudi posredno.

Da bi odpravili mrtvilo v nekaterih MA po posameznih TOZD, so se prisotni nadalje zavzeli za večjo podporo družbenopolitičnih organizacij tako s strani posameznih občin kot tudi v posameznih TOZD. Mladina pa bi morala zato s svoje strani pokazati resno in odgovorno delo ter podpreti skupno politiko naše družbe. Pri tem se mladi ne bi smeli več toliko ukvarjati z organizacijskimi vprašanji. Bolj kot do sedaj bi se morali posvetiti reševanju čisto praktičnih problemov v vsakdanjem delu mladih v okviru njihovih TOZD. ZAŽIVETI bi moralo tudi sistematsko povezovanje na raznih nivojih družbenopolitičnih organizacij tako v okviru delovne organizacije kot tudi občine.

Glede predloga zveznega in republiškega statuta ZSMS so delegati posameznih bazenov poročali o tem, kako je potekala razprava o njih v posameznih TOZD. Izkazalo se je, da je zajela dokaj širok krog mladih delavcev in da so bile pripombe nanju povsod več ali manj enake: da sta statuta preveč ohlapna, da jima manjka opis bistvenih nalog ter da so koordinacijski organi premalo definirani glede na to, da podobne organe ustanavljajo tudi v drugih SOZD in se pri tem ne morejo oslanjati nanju.

Miloš Pavlica je nato orisal dejavnost v zvezi s srečanjem mladih delavcev Gorenja in Iskre, ki bo 14. septembra v Bovcu. Mladi Iskraši s Primorske, ki to srečanje organizirajo, so poročali o poteku priprave in programu prireditve. Priprave potekajo nemoteno. Pričakujejo obisk okrog 1500 mladih iz Iskre in Gorenja.

Predsednik in sekretar ZMS v ZP Gorenje sta se v svojem nagovoru zavzela za čimboljšo koordinacijo dela mladih v novi sestavljeni organizaciji združenega dela. V skupni koordinacijski organ so bili nato s strani Iskre izvoljeni tile predstavniki: Janez Žakelj, Vida Prinčič, Miloš Pavlica in Fabijan Vičič.

Komisijo za ideološka vprašanja pri predsedstvu KK ZMS v ZP Iskra so nato zadolžili za pripravo gradiva, potrebnega za redno letno konferenco. Ta bo sredi oktobra.

V svojih razpravah so mladi nato poudarili tudi potrebo po čimvečji udeležbi pri zveznih in republiških delovnih akcijah. Pri tem bo izgradnja rekreacijskega centra v Pineti v ospredju.

Poročilo z obiska brigade „Bratstvo in enotnost“ v Kruševcu bomo v našem glasilu objavili naknadno.

V.B.R.

Iskra uspešno nastopa na trgu v SZ

(Nadaljevanje s 1. strani)

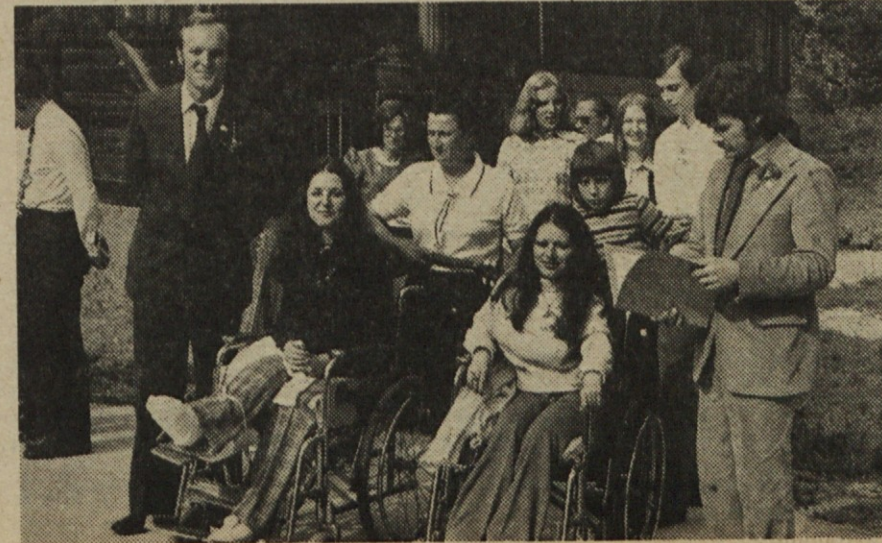
— Kako pa potekajo letošnji posli? „Letos smo dosegli prvi korak v dolgoletnem sodelovanju na področju telekomunikacij — sklenili smo pogodbo za izvoz 100.000 telefonskih aparatov. Prve količine bomo odpremili že ta mesec, vse telefone pa bomo dobavili kupcu do konca tega leta. Pričakujem, da bomo to količino prihodnje leto še povečali na 200.000 aparatov.“

— Kaj pa Metaconta? „Naša dolgoletna in načrtna akcija v smislu zagotovitve prodaje se približuje prvim konkretnim rezultatom. Verjetno bomo v kratkem dosegli prvi sporazum o izdelavi in dobavi prve

mednarodne telefonske centrale vrste Metaconta za Moskvo. To bi bil prvi korak pri nadaljnjem plasmaju naših elektronskih telefonskih central v Sovjetsko zvezo. To smo dosegli v izredno močni konkurenci vodilnih zahodnih proizvajalcev.“

ZP ISKRA je opravila velikansko delo na področju izvoza v SZ. Tam so nas že sprejeli kot resne in odgovorne partnerje in kot solidno tovarno, ki ima avtoriteto in možnosti ter visoko raven kakovosti in visoko stopnjo odgovornosti. S samimi izdelki pa tudi z drugimi dejavnostmi, kot npr. razstavami in simpoziji, smo v SZ dosegli zaupanje. To, kar smo opravili, je predpogoj, brez katerega na sovjetskem trgu ni mogoče doseči uspehov, vsaj daljnosežnih ne.

Lado Drobež

Pri programu v Dupljah sta sodelovali tudi sestre Gorjanc iz Kranja. Foto: F. P.

TRBOVELJČANI
Z MARLJIVOSTJO DO USPEHA
(Nadaljevanje s 1. strani)

Knapicevega programa uporabljajo in kako je z varicap diodami.

Tovariš Abramovič je poudaril, da je Knapic razvil dve fazi — vlečenje kristala in difuzijo, zataknilo pa se mu je na epitaksiji — procesu nanašanja sloja nižje upornosti na sloj višje upornosti. Ta proces zdaj raziskuje in rešuje oddelek na ljubljanski fakulteti. Če mu bo uspelo rešiti problem, bodo Polprevodniki začeli izdelovati planarne diode za potrebe telefonske centrale Metaconta, in sicer z lastno tabletko. V zvezi z vprašanjem o varicap diodah je ing. Abramovič dejal, da teh diod verjetno v trboveljski Iskri ne bodo še tako kmalu izdelovali.

Lado Drobež

Naša pot na tuje

Ob koncu prejšnjega stoletja, ko je začela tovarna redno proizvajati emailirano posodo, so se zlasti gospodinje izredno navduševale za tovrstne izdelke. Emailirana posoda pa ni vzbudila zanimanja le pri mestnih gospodinjah, temveč tudi pri kmetijskih.

Takratna emailirana posoda, ki jo je proizvajala naša tovarna, je bila znana zlasti po svoji izdržljivosti in kvalitetnem emailu. Gospodinje tako v mestih kot tudi na podeželju še niso poznale električnih štedilnikov. Na kmetih so prevladovala še stara kmetijska ognjišča, v mestnih gospodinjstvih pa štedilnik na trda goriva.

Cepprav je bil takratni proizvodni proces pretežno obrtniški — prevladovalo je manualno delo, so imeli glede kvalitete strogo enake kriterije za kvaliteto izdelkov tako za domače kot za tuje tržišče. Tradicija teh kriterijev se je ohranila do današnjih dni.

V času ustanovitve leta 1896 pa do začetka prve svetovne vojne leta 1914 je emailirana posoda izdelana v naši tovarni preplavila veliko in zahtevno tržišče bivše Avstro-Ogrske monarhije, zajela celotno tržišče Bolgarije, Turčije in države Sredozemlja.

V dobi od ustanovitve do prve svetovne vojne se je močno razširil asortiman proizvodnje. V začetku so izdelovali in izvažali le emailirano posodo, pozneje pa so začeli izdelovati še pocinkano, brušeno, pokositrano in drugovrstno posodo.

Za takratne čase je značilno, da je tovarna znala prisluhniti željam potrošnikov, ki so bile zaradi raznoliškega tržišča zelo raznolike in zahtevne. Po teh željah se je oblikovala in obarvala posoda tako, da je ugaljala potrošnikom in je šla sproti v promet.

V tej dobi se je posoda prodajala takorekoč sama na domačem in tujem tržišču. Značilno je, kako so tedanji potrošniki preizkušali trdnost emaila ali posode. Potolkli so po njej običajno s stisnjenimi prsti. Če je imela posoda lep zvok, je bila dobra. Zlasti so bili pazljivi na email, če ni morda odkrušen. Taki prizori so bili na sejmihi zanimivi zlasti takrat, ko so posodo kupovale kmetijske gospodinje. Te so bile pravi mojstri v preprostem ugotavljanju trdnosti emaila.

Kot vsaka vojna je tudi prva svetovna vojna prekinila izvoz tovarniških izdelkov na tuja tržišča. Toda takoj po končani vojni so se kupci iz tujih tržišč začeli zopet zanimati za izdelke tovarne. Med prvo in drugo svetovno vojno se je izvoz vseh vrst izdelkov naše tovarne močno razširil. Zajel je večino držav v Sredozemlju, Grčijo, Francijo, Saudsko Arabijo, Sudan in Južno Afriko. Tako je dosegla tovarna leta 1937 kulminacijsko točko izvoza s tem, da je izvozila 537 ton svojih izdelkov na tuja tržišča.

Tako kot prva svetovna vojna je tudi druga prekinila izvoz. Ta se je

ponovno začel leta 1947. Za takratni čas pa je treba upoštevati velike potrebe domačega tržišča in tudi veliko povpraševanje tujih tržišč.

Za našo tovarno je še posebno značilno, da je začela normalno proizvajati že nekaj dni po osvoboditvi. Delala je s polno zmogljivostjo, čeprav je bilo zlasti v času od leta 1945 do 1950 veliko pomanjkanje materiala. To pomanjkanje je tudi močno oviralo večji izvoz.

Kljub velikim težavam je tovarna že leta 1947 izvozila 192 ton posode in iztržila zanj 1.500 dolarjev za

nih socialističnih državah, ki so bile prisiljene, da svojo emailirano posodo prodajajo v izvoz po političnih cenah.

Taka splošna situacija v svetovni trgovini z emailirano posodo je narekovala podjetju, da preusmeri svojo zunanjo trgovino na nova geografska področja, da bi tako nadoknadila izgubljena tržišča. Da nam je z velikimi napori to uspelo, je predvsem zasluga naših marljivih delavcev, ki so na svojih delovnih mestih skrbno pazili, da so bili izdelki visoko kvalitetni, naših delavcev, ki se bavijo z zunanjo trgovino, ki so z veliko vztrajnostjo in požrtvovalnostjo raziskali tuja tržišča in spoznali želje in potrebe potrošnikov, in ne nazadnje organov samoupravljanja, ki so razumeli potrebo po našem izvozu in strogo

Iskra — industrija EMO Celje: iz proizvodnje v TOZD „Posoda“

tono v povprečju. Ta izvoz se nanaša pretežno na emailirano posodo. Leta 1954 pa smo začeli ponovno izvažati pocinkano posodo. To leto smo izvozili nad 1.000 ton emailirane in pocinkane posode.

Po letu 1954 se je zunanje tržišče na široko odprlo — izvažali smo ogromne količine raznovrstne posode v Paragvaj, Egipt in Maroko.

V povojni dobi zlasti tja do šestdesetega leta je nastala na zunanjih tržiščih velika konkurenčna borba. V raznih državah, kamor smo izvažali, so nastale zaradi velikih potreb nove emailirnice. Te so rastle kot gobe po dežju.

V svetovnem izvozu emailirane in druge posode je prišlo v omenjenem obdobju do velike stagnacije, ter do upadanja svetovne trgovine. Svetovna proizvodnja emailirane posode je zrastle močno preko tedaj že kritih potencialnih potreb. V celi vrsti nezadostno razvitih prekomorskih držav je prišlo do ustanavljanja lastnih emailnic, ki so zaprle vrata uvozu. Nekatere teh držav so razvile ogromne kapacitete ter ob neverjetno nizkih proizvodnih stroških in skromni opremljenosti preplavile z neverjetno nizkimi cenami tržišča prekomorskih držav.

V tem času se je izredno hitro razvijala emailna industrija tudi v vzhod-

zahtevali, da se njihovi sklepi glede izvoza brezpogojno uresničijo.

Prodri smo na tržišča Srednje in Južne Amerike, na številna otočja zapadne Indije, v novo nastale države Afrike ter bogate dežele Srednjega vzhoda ter številne druge evropske in izven evropske dežele.

Da podjetje ni klonilo pred tako hudo konkurenco je predvsem zasluga naših kvalitetnih izdelkov. Potrošniki na vseh koncih sveta so dobro poznali našo znamko „dva leva“ in radi plačali višjo ceno za dobro kvaliteto. Tako smo leta 1963 ob hudi konkurenci dosegli 1.704 tone izvoza v vrednosti 961.500 dolarjev. Pri tej količini pa ne gre le za izvoz emailirane posode, temveč tudi za razne druge kvalitetne izdelke.

Zanimanje tujega tržišča za naše izdelke nam jasno pokaže porast izvoza v posameznih obdobjih. Če vzamemo izvoz po številu držav tedaj vidimo, da smo leta 1954 izvažali naše izdelke v dvajset držav, leta 1963 v petdeset držav vseh kontinentov vključno ZDA, Kanado in Novo Zelandijo.

Kolektiv se bo še nadalje trudil, da poveča izvoz, zlasti pa, da bodo izdelki tako kvalitetni kot doslej.

SVET IN MI

Slovenska krajina na platnu impresionista

Paleta, čopič in platno. To so elementi, s pomočjo katerih slikar ustvari svet kot ga vidi in občuti. Pod njegovimi rokami nastaja podoba, ki nam jo skuša prikazati, pa najsi bo to življenje kmeta, krajina ali pa trg sredi mesta. Najpogostejši predmet slikarskih del je krajina, kajti impresionist išče posebnosti in bežne vtise.

Za Matijo Jamo lahko rečemo, da je naš največji krajinar 20. stoletja. Njegovi osnovni barvi, modra in rumena, se kažeja v vseh njegovih delih. Ta obsegajo pokrajino okrog Cernejskega jezera, Ljubljano, Bled in Belo Krajino, na katero je bil še posebno navezan. Takoj jo spoznamo po njenih livadah in brezah.

Če primerjamo njegovo delo „Kolo“ in Groharjevega „Sejalca“, opazimo sledeče: obe umetnini prikazujeta podeželje. Prva, tipičen belokrajnski ples, druga pa kmeta, ki seje. Nekoliko se razlikujeta le v barvah. Jama ne odstopi od svojih barv, Grohar pa uporabi zeleno, rumeno in rjavo.

V očeh impresionista dobi pokrajina drugačno podobo. Na platno ne nanaša barv, ki bi praviloma ustrezale. Izbere tiste, ki ponazarjajo njegove občutke in vtise. Zato se gledalcu, ki gleda impresionistične podobe, izoblikuje prava podoba šele v očesni mrežnici.

Slikar ustvarja z barvami, da doseže zaželeni učinek, pesnik pa preljuje svoje občutje na papir. O lepoti slo-

Kaj in kako po pikniku?

Konec julija je priredila sindikalna podružnica Iskra Commerce propagandni piknik v bodočem počitniškem kampu ZZB Iskra-Gradac (v Beli Krajini). Cilj prireditve je bil doseči nekakšno plebiscitarno odločitev o tem, ali kaže investirati v bodoči kamp delo in denar. Zlasti glede na to, da je Iskra glede objektov delavske rekreacije na precej šibkih nogah in da v doglednem času ni pričakovati odločilnega preobrata.

TUDI TOKRAT ENOGLASNI: DA!

Skupina kakih 300 udeležencev piknika, ki so se s posebnim vlakom pripeljali v sončno Belo Krajino, je odnesla — vzlic naraslim vodam Kolpe in Lahinje, ki so bile končni cilj ogleda — najboljše vtise. (Nekaj predzrežev, ki so se vzlic izrecni prepovedi pogladi v reko Lahinjo, je trdilo, da je še vedno toplejša od vsakega ljubljanskega bazena). Na svoj račun so prišli tudi veslači in ribiči, da ljubitelje dobre kapljice in raznja niti ne omenjamo.

Podružnica „Viatorja“ iz Čmomijskega je dala brezplačno na voljo avtobus, s katerim so si udeleženci piknika ogledali bližnjo okolico vasi Gradac ter nekatera kopališča ob Kolpi. Na žalost pa so, kot že rečeno, narasle vode nudile zgolj blede slike tistega, kar je mogoče v normalnih okoliščinah storiti na tem področju v prid delavskega turizma in rekreacije, ki sta šele v povojih. Še pred avtobusom je šla na ogled „prehodnica“ v podobi predstavnikov Počitniške skupnosti ZP Iskra, na čelu z direktorjem Janezom Šilcom. Ne bi bilo pošteno, da bi njegove izjave uporabili za prejudiciranje kakršnihkoli odločitev. Vse pa kaže, da je tudi Počitniška skupnost natekla — slučajno ali ne — v Beli Krajini na objekt, ki bi ga kazalo nemudoma vključiti v načrtovanja. Če dodamo k temu tudi prisotnost predstavnikov mladinskega aktivna RTV Ljubljane (ki so se gostoljubni Beli Krajini oddolžili z ustrezno reportažo prek radia) — dobimo vtis, da je celotna prireditev dosegla vsaj temeljni smoter in dejanski namen.

KAKO IN KAJ ZA NAPREJ?

Če bi hoteli kolikor toliko objektivno odgovoriti na vprašanje, kaj storiti, da bodo iz predvidevanj nastala dejanja, bi se morali obrniti na tiste redke navize, ki so se na pikniku spravevali: Kakšen kamp pa je to — brez osnovnih objektov in v dokaj neurejenem okolju? — Pri tem pa so seveda prezrli dvoje: prvič, da gre za bodoči počitniški kamp, ki ga bo moral nekdo v ta namen šele usposobiti. In drugič, da Iskra nihče ne bi ponujal pod tako ugodnimi (že poprej omenjenimi) pogoji v turističnem smislu že urejenega kompleksa, katerega potencialna vrednost gre v desetine milijonov. (O tem pričajo ponudbe nekaterih inozemskih interesentov, ki se na te reči dobro razumejo in ki so jih krajevni dejavniki iz določenih vzrokov zavrnili).

Kot tretje — za nameček — bi kazalo opozoriti na dejstvo, da se je našemu podjetju povsem nepričakovano ponudila priložnost, ki se ne bo ponovila. Kajti sodeč po spontanem zanimanju, ki se strmo povečuje iz sezone v sezono za ta ekološko nedotaknjeni predel Bele Krajine, bo kmalu posegel vmes komercialni moment. Zlasti še, ko bo tim „partizanska magistrala“ povezala dolino Krke z belokrajnskim bazenom in ga približala Ljubljani za bori 80 kilometrov.

Vse to skupaj postaja predmet zanimanja ljudi, ki znajo misliti na turistični jutri.

ZA PRAVILEN START

Kolikor bi se pristojni dejavniki na podlagi do sedaj opravljenih ogledov in poizvedb odločili za resen pristop k izgradnji PPK ZZB Iskra — Gradac, bi — kot smo že omenili v prejšnjih številkah našega glasila — morali vzeti v poštev nekatere momente, ki so prevladovali v dosedanjih pogovorih s krajevno skupnostjo Gradac.

Prvič, bodoči turistični kompleks naj nosi ime: Prehodni počitniški kamp ZZB Iskra — Gradac „Bratstvo enotnost“. Naziv je dobro premišljen in ponazarja v grobem vse tisto, kar si predstavljajo krajevni dejavniki v bodočem turističnem objektu, ki ima svojo zgodovinsko in družbenopolitično preteklost.

Drugič, celotni kompleks je pred ZZB Iskra — Gradac na voljo vsem družbenopolitičnim združenjem Iskre kot objekt delavskega turizma in rekreacije: v prvi vrsti pa delavski mladini, ki ji področja komercialnega turizma iz gmotnih ozirov niso dostopna. Še manj pa možnost ureditve lastni športno-rekreacijski center po svojem okusu in po lastnih iniciativah.

Tretjič: iz celotnega kompleksa, ki zajema graščinska poslopja in nekdanja parka (I. in II.) je kot zgodovinska in turistična posebnost izvzet sam grad, z zgodovinsko zaščitenimi objekti (rimski spomeniki, grobnice barona Jurija Gusiča), ki so, razumljivo, pod posebnim varstvom krajevnih skupnosti in Zavoda za spomeniško varstvo SRS.

Slednjič, prostor za PPK ZZB Iskra — Gradac je namenjen Iskre in njenim delavcem: znotraj Iskre pa ima nedvomno prioriteto tisti, ki se bo resno lotil investicij v delu in sredstvih — stoterih in načrtih, ki povečujejo ali znižujejo vrednost objektov te vrste. Ustrezno mero daljnovidne preudarnosti in smotne podjetnosti ne bo težko ustvariti vsestransko zanimiv objekt delavske rekreacije, ki ne bo samo ozko odmerjeni prostor za postavitev šotorov in avtomobilskih parkirališč.

No, to pa je že predmet širše razprave, trajne dejavnosti, ki nosi skupno ime „akcija Gradac“ in od katere obetata vsestranske koristi tako Iskra kot krajevna skupnost. Obojni pa se zavedajo, da ne more biti nič „samo akcije potrditve“ in da lahko samo obstoječih predvidevanj.

Ljubljana

ISKRA
Tovarna električnih aparatov
Ljubljana — Savska cesta 3

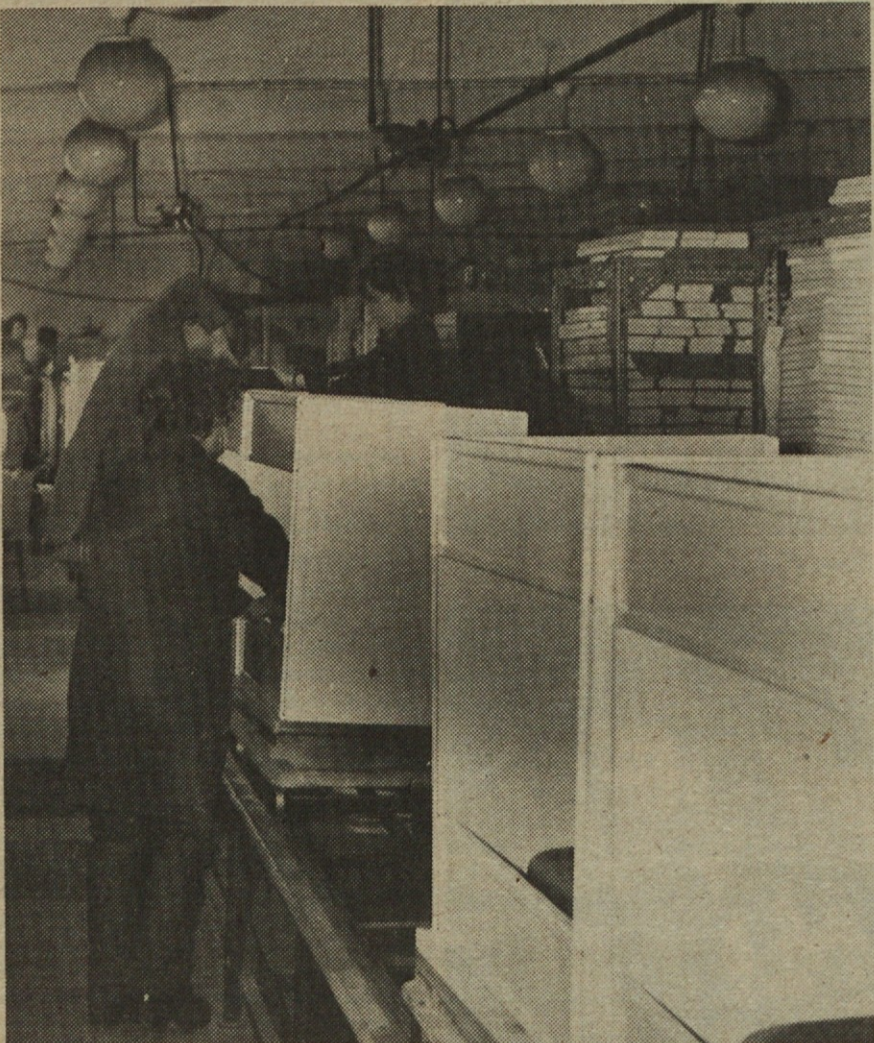
o b j a v l j a
naslednja prosta delovna mesta:

1. samostojnega tehnologa
2. samostojnega kontrolorja
3. analitika dela
4. razvijalca
5. konstrukterja
6. kontrolorja
7. skladiščnika gotovih izdelkov
8. strugarja
9. kleparja

POGOJI ZA ZASEDBO:

- Pod 1. — ing. strojništva s 3-letnimi delovnimi izkušnjami.
Pod 2. — ing. elektrotehnike s 3-letnimi delovnimi izkušnjami.
Pod 3.—6. — strojni ali elektrotehnik z 1—2-letnimi delovnimi izkušnjami.
Pod 7. — Prodajalec tehnične stroke z 2-letnimi delovnimi izkušnjami.
Pod 8. — strugar z enoletnimi delovnimi izkušnjami.
Pod 9. — klepar z enoletnimi delovnimi izkušnjami.

Ponudbe naj kandidati vložijo v kadroviski oddelek tovarne najkasneje v 15 dneh po objavi. Kandidate bomo o izbiri obvestili v 8 dneh po sprejemu odločitve.

Iz proizvodnje v TOZD „Tobi“ v Slovenski Bistrici.

Naš sogovornik Pavel Kryštufek-Iztok

Naš je naš časopis posvečal pozornost izključno delavcem v delovnem razmerju, pa naj gre za jubilate, kulturnike ali pa delovne tovariše ob odhodu v pokoj. Tokrat želimo našim bralcem predstaviti enega izmed pionirjev „Iskre“, na žalost prezgodnjega invalidskega upokojenca — Pavla Kryštufeka. Neizprosna bolezen mu že nekaj let preprečuje kakršnokoli delo v Iskri. V glavnem ga priklepa na dom in posteljo.

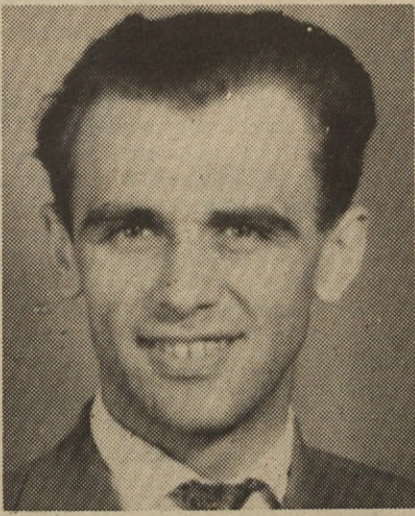
Sobotno dopoldne sem izbral za obisk na njegovem domu v Valjavčevi ulici. Tam me je kot starega prijatelja in Iskraš lepo sprejel ter kljub vročini, ki je te dni zajela Slovenijo, mirno, živahno ter včasih prizadeto odgovarjal na zastavljena vprašanja. Nekaj tega je sigurno zanimivega, posebno za vse tiste, ki smo že dalj časa v Iskri in ga poznamo. Morda pa bodo našli kaj zanimivega tudi naši drugi sodelavci — starejši in mlajši, zdravi ter bolni, na začetku ali pri koncu svoje delovne kariere.

„Kdaj si prišel v Iskro, koliko si bil takrat star in kaj si v Iskri delal?“

„V Iskro sem prišel 3. maja 1948, star dvajset let. Najprej sem delal v personalni, na odseku za šolstvo, nakar sem prevzel Iskro šolo v gospodarstvu ter postal njen upravnik. Po nekaj letih šolmoštovanja pa me je takratni direktor Vjekoslav Marinič imenoval za svojega pomočnika. Odgovoren sem bil za ekonomska vprašanja in standard delavcev. Skrbel pa sem tudi za poslovanje naših treh ekonomij, menze in službe delavske preskrbe. Bil sem nekakšen direktor splošnega sektorja. Vendar to ni trajalo dolgo. Ker sem takrat izredno študiral elektrotehniko, me je tovarna poslala na nekajmesečno prakso in specializacijo v Francijo, skupaj z Vinkom Kokaljem, Ivanom Kalanom, Janezom Bajžljem in Marjanom Kristanom. Tam sem se specializiral v stikalni tehniki. Po vrnitvi v Iskro l. 1952 sem šel v razvojni oddelek, kjer sem začel delati na stikalih in kasneje tudi na avtoelektriki. Kljub boleznim, ki se me je polagoma že začela lotevati, sem je dokaj redno študiral. Ob odhodu mojega šefa, Borisa Sikoška, vodje laboratorija za jaki tok, sem ta laboratorij prevzel jaz (avtoelektrika, stikala in ročno orodje).

Kako smo delali? Kot smo vedeli in znali, pa čeprav nismo imeli ne ljudi, ne opreme, ne literature, bili smo na začetku graditve vsega in tudi laboratorija samega. Veliko sem se ukvarjal tudi s samoupravljanjem. Takrat so se pričele rojevati ideje o združitvi sorodnih podjetij Iskre, Tele, IEV in Telekomunikacij, pri čemer sem tudi sam aktivno sodeloval. Takratni direktor tovarne Silvo Hrast je bil brez dvoma idejni vodja tega združevanja, do katerega je nato resnično prišlo aprila 1961. V Elektromehaniki smo v tem času že imeli organizirane nekakšne proizvodne panoge in postavljene tudi panožne koordinatorje, ki so bili zadolženi za celotni asortiment izdelkov panoge od razvoja, nabave materiala, proizvodnje in kvalitete do prodaje. Seveda pa ideja o branžah šele danes postaja resničnost, kolikor to lahko ocenim iz pisanja časopisa „Iskra“. Organizacija Iskre po branžah je torej „tik pred zdajci.“

Po združitvi omenjenih štirih podjetij je naša tovarna na področju, kjer sem delal (jaki tok) še intenziv-

neje sodelovala z inozemskimi proizvodnimi partnerji (stikala: tovarne iz NDR, električna ročna orodja: Perles iz Švice, avtoelektrika: CAV — Lucas, Velika Britanija). Po ustanovitvi je samostojna tovarna avtoelektričnih izdelkov v Novi Gorici nadaljevala svojo lastno pot in ne vem, kateri so sedaj njeni kooperanti. Še istega leta smo prevzeli kranjski „Špik“ ter tam organizirali proizvodnjo stikal. Postal sem vodja obrata, kar sem ostal do odhoda v prezgodnji pokoj, star šele triinštirideset let.

„Kako gledaš na to svojo prehojeno pot in na dejstvo, da si z dvajsetimi leti že zavzemal vidna mesta v tovarni?“

„Moram reči, da nas je bila v prvih letih Iskre večina zelo mladih. Vendar nam je vojna, ki smo jo takrat pravkar preživeli, dala dovolj resnosti in zrelosti. Imeli smo tudi neomajno željo in voljo delati in z delom nekaj doseči ter tako pomagati sebi in svoji domovini. Priznam pa, da smo naredili tudi mnogo napak. A če danes pogledam na prehojeno pot, moram ugotoviti, da je bilo uspehov in pravih odločitev odločno več kot pa napak. Kot vidiš, smo postavili dovolj trdne temelje, da sedaj zgradbo Iskre gradite naprej.“

Iz najinega nadaljnjega razgovora sem razbral, da se Pavle Kryštufek ne zanima samo za dogajanja v Iskri, katerim sledi v glavnem preko našega glasila, redno bere tudi dnevni tisk in revije. Na televiziji gleda samo tiste oddaje, ki ga zanimajo, zato moram popačiti slavni izrek starih Grkov v „Zdrav duh v neubogljivem telesu“. Zanimiv je vsakdan — petek in svetek — moža, ki je svojo delovno dobo živel in preživel za Iskro, sedaj pa je bolan in precej pozabljen.

„Večinoma sem doma, v krogu svoje družine,“ pravi. „Večji del dneva preležim, vstajam le za nekaj časa dopoldne, popoldne in zvečer. Vsak dan isto. Spremembo mi pomenijo le redki obiski. Tako traja moja aktivnost približno 6–8 ur dnevno, če le niso bolečine prehude.“

„In prav zato, ker so dnevi enolični, moraš imeti svoj smisel življenja, svoj hobby, pa če še tako okmjen, da si si ohranil tako svežino duha in volje.“

„Hobby? Zelo me zanima likovna umetnost. Med likovniki imam nekaj prijateljev in znancev in ti me kdaj pa kdaj obiščejo. Prinesejo mi tudi kakšno svoje delo. Eden mojih najboljših prijateljev je priznani kipar Janez Boljka.“

Pavel Kryštufek ima lepo zbirko del slovenskih slikarjev Maleša, Boljke, Gasparija, Kregarja, Sedeja in Smrekarja. V njej pa so tudi tuja dela.

„Kot vem, sta vsako leto prišla osebno voščit srečno novo leto glavni direktor Jože Hujs in sekretar Ivan Cvar. Te obiskujejo tudi drugi?“

„Nihče drug ne pride — niti od sindikata, niti od partije. Tudi drugih nekdanjih sodelavcev skoraj ni več. Ko greš, si odpisan.“

„V našem časopisu žal o tvojem odhodu v pokoj nismo napisali nič. Tvoj odhod je bil prethit tako s strani tovarne kot tudi s tvoje. Mi lahko razložiš, zakaj?“

„Mislim, da so pionirji Iskre Lavrenčič, Sila in še kdo za današnjo Iskro izrednega pomena. Brez njih Elektromehanika danes ne bi tako napredovala kot je. Njihove takratne odločitve so namreč pripomogle k trdni startni osnovi za vse nadaljnje in današnje rezultate. Danes veliko premalo govorimo o človeku, ki je bil do združitve glavni usmerjevalec Iskrine proizvodnje. Iskra je zgodaj začela s serijsko proizvodnjo, skrbela za kvaliteto in ime, za kar je predvsem zaslužen Milan Železnik. Sploh menim, da bi pionirjem Iskre morali posvetiti nekaj pozornosti vsaj s tem, da sedanjim mladi rod opozorite na njihova dela, na pogoje, v kakršnih so delali nekdanje ter na njihove neomajne trdne značaje. Kar se pa mene tiče, sem resnično mirno odšel. Obratni DS se mi je zahvalil za moje delo v „Špiku — kontaktorjih“, iz tovarne pa ni bilo nobenega glasu niti od družbenopolitičnih organizacij, katerih član sem bil, niti od odgovornih tovarišev, s katerimi sem dolga leta skupaj delal, sedel in sejal. To je sedaj že mimo ...“

„Sedaj sva zaključila temo najinega razgovora. Ali bi želel še kaj izjaviti za naše glasilo?“

„Vsem delavcem Iskre želim še veliko nadaljnjih uspehov!“

Tako mi je o svojem življenju pripovedoval dipl. ing. Pavel Kryštufek-Iztok, SKOJ-evce pri 15 letih, partizan pri 16, borec in komunist, ranjen v partizanih in bolan zaradi posledic rane. Pri tem se je spominjal tudi partizanskih doživetij in tovarišev kot tudi življenja v Iskri. Govoril je tudi o vseh tistih prijateljih in znancih, ki jih je imel in ki jih skoraj ni več na spregled.

Igor Slavec

Barvanje plemenitih jekel

Raziskovalni laboratorij v Birminghamu — „International Nickel“ je izdelal postopek za barvanje nerjavnega krom-nikelj jekla. Delo je izvršila grupa raziskovalcev, trajalo pa je 6 let. Zdaj je izdelek že sposoben za trg in licenco. V mnogih deželah so se že 45 let trudili, da bi uvedli ekonomsko metodo barvanja jekla, pa jim ni uspelo, zato je uspeh te raziskovalne grupe še večji in eden izmed največjih po iznajdbi nerjavnega jekla pred 60 leti.

Novi postopek omogoča barvanje z rdečo, zlato, zeleno in modro barvo, pri čemer ne smemo zanemariti prednosti nerjavnega jekla: lep izgled, daljša življenjska doba, korozijska odpornost, enostavna nega;

Tehnološki postopek je zelo enostaven: nerjavno jeklo potapljamo v vročo, koncentrirano raztopino iz kromove in žveplene kisline, pri tem

Obvestilo izrednim slušateljem fakultete za elektrotehniko

1. Vpis v tretji semester izrednega višješolskega študija za člane ZP Iskra v Novem mestu bo od 16. do 30. septembra v študentski pisarni Fakultete za elektrotehniko v Ljubljani, Tržaška 25. Vpišejo se lahko slušatelji, ki so uspešno opravili izpite iz predmetov Elektrotehniško risanje, Standardizacija in tipizacija, Matematika 1. del in 2. del. Slušatelji vpišejo naslednje predmete:

Pozne: Električne meritve	45 ur
vaje	45 ur
Wedam: Elektronska vezja, 1. del	30 ur
vaje	30 ur
Medič: Elektronska vezja, 2. del	30 ur
vaje	30 ur
Virant: Preklopna vezja	45 ur
vaje	45 ur
Vehovec: Napajalne naprave	30 ur
vaje	30 ur
Leonardis: Gradnja elektronskih naprav	30 ur
vaje	30 ur
Kastelic: Osnove ljudske obrambe	30 ur

2. Vpis v četrti semester izrednega višješolskega študija za člane ZP Iskra v Ljubljani bo v februarju 1975. Pogoji za vpis so uspešno opravljeni izpiti vseh predmetov prvega in drugega semestra.

3. Pričetek predavanj v Ljubljani bo 1. oktobra.

Urniki so naslednji:
Ponedeljek: 16.00–17.30 Napajalne naprave, predavanja

17.45–19.15 Osnove ljudske obrambe

Torek: 16.00–17.30 Preklopna vezja, izmenoma predavanja in vaje vsakih štirinajst dni

17.45–19.15 Napajalne naprave, vaje

Sreda: 16.00–17.30 Gradnja elektronskih naprav, predavanja

17.45–19.15 Preklopna vezja, vaje

Četrtek: 16.00–17.30 Preklopna vezja, predavanja

17.45–19.15 Gradnja elektronskih naprav, vaje

4. Pričetek predavanj v Novem mestu bo 3. oktobra.

Urniki so naslednji:

Četrtek: 15.30–18.45 Elektronska vezja, predavanja

(1. del od 3. 10. do 14. 11., 2. del od 21. 11. do 10. 1.)

Petek: 15.30–18.45 Elektronska vezja, vaje

(1. del od 4. 10. do 15. 11., 2. del od 22. 11. do 11. 1.)

Sobota: 9.00–12.15 Električne meritve, predavanja

(od 9. 11. do 28. 12. bodo dve uri predavanj in dve uri navodil za

praktične vaje. Praktične vaje, 30 ur, bodo v semestrskih počitnicah v

Laboratoriju za električne meritve na Fakulteti za elektrotehniko v

Ljubljani. Slušatelji morajo pred pričetkom praktičnih vaj opraviti

kolokvij)

FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO
Ljubljana, Tržaška 25

Peto pismo mladih iz Oldhama

Lep pozdrav vsem skupaj! Bom kratek, ker smo bili tri dni na Škotskem in sem ugotovil, da moram štediti papir in pero.

Pred nekaj dnevi smo navsezgodaj „shodili“ (z avtobusom seveda) izpred naše rezidence v Castleshawu. Smer: Edinburgh, Škotska — vožnja sama pa je bila podobna vsem drugim, dolga in dolgočasna. Malo petja in spanja med potjo, pa je šlo. Jeff (šofer) nam je pokazal takoj za imaginarno mejo med Anglijo in „deželo varčnejšev“ majhno vas, ki jo je sestavljalo nekaj hiš in čez sto šotorov. Ta vas je znana po vsem svetu. Tam se mladi, ki so od doma dvignili sidro zaradi nasprotovanja staršev njihovi poroki, lahko povsem uradno poročijo. Obred opravijo kovači namesto duhovnikov. Dokaj nenavadno, kajne? Toda takih

je intenziteta barve odvisna od časa delovanja.

Barvano jeklo je lahko dobro obdelovati, ne da bi pri tem poškodovali barvo.

Možnost uporabe je velika, tako bi tudi Iskra lahko izkoristila to novost pri gospodinjstskih aparatih, sestavih in pri mnogih izdelkih.

Metalloberflaeche
Angew. Elektrochemie
27/1973, S.O.

Skupina naših mladincev v Oldhamu.

nenavadnosti je na Škotskem še cel kup. Pogoji za „ohcet“ pa je, da živijo bodoči zakonski pari na Škotskem vsaj en teden. (Zakaj, ne vem, mogoče malo za trening).

Da so Škoti res varčni, je bilo videti tudi na cesti. Lepa avtocesta s štirimi pasovi se je na drugi strani „meje“ na mah prelevila v cesto prvega reda (po JUS). Seveda je bila zato pol ožja, pa tudi črta po sredini je bila tanjša in presledki večji. No, kar se pa „varčnosti“ tiče, pa Angleži kljub vsemu glede tega s Škoti lahko mirno pijejo bratovščino.

Edinburgh, za ponosne gorjane center sveta, je slikovito staro mesto z burno in pisano zgodovino, visečim mostom in starim gradom.

Preveč je stvari in vtisov, o katerih bi lahko pisal, tri dni pa premalo, da bi videl vsaj delček Edinburgha. Vseeno pa smo si ogledali grad, srce mesta in ponos Škotske. V njem hranijo žezlo, meč in kroni (iz zlata seveda) še iz časov, ko je bila Škotska kraljevina, česar Škoti kar ne morejo in ne morejo pozabiti. Ker že ne morejo imeti svoje kraljevine v Združenem kraljestvu, pa imajo zato škotske funte. Prav nič jih ne moti, da so tiskani v Londonu in vredni prav toliko kot angleški. Na gradu imajo top, ki ustrelji vsak dan točno ob enih (popoldne seveda) in naznani vsem Škotom ter Angležem še posebej, da je sredina dneva. Te funkcije začuda ne opravljajo zvonovi kot pri nas. Topovski strel pa pomeni tudi, da je pri njih edino zveličaven čas za kosilo ob enih popoldne in ne ob dvanajstih. Drugi dan bivanja v Edinburghu se je zgodilo nekaj žalostnega. Naš ubogi Damijan, ki je zelo mehkega srca, je jokal kot otrok gredeč skozi mesto in to skoraj celo popoldne. To še ne bi bilo tako hudo, če si ne bi izbral za tolažnika ravno mene. Z veliko težavo sem prodajalkam v trgovini (kjer sva kupila majico z emblemom edinburške univerze) dopovedal, da moj simpatični spremljevalec ni do solz ganjen zaradi njihovega šarma, pač pa joče zaradi prevelike količine klora v vodi univerzitetnega kopališča. Tam sva namreč bila pred tem. Seveda so bile rahlo potrte ...

L.p. J.P.

Ni telegrafska pomota, dragi bralci — le varčujem! Da boste pa za drugič vedeli, kaj pomeni: lep pozdrav.

Jože Perko

ISKRA — Industrija elementov in zabavne elektronike
Ljubljana — Stegne 17
v a b i k sodelovanju:
FINANČNI SEKTOR
3 EKONOMSKE TEHNIKE za delo v finančni službi
Kandidatke so lahko začetrnice

TOZD ORODJARNA, Ljubljana — Stegne 17
STROJNEGA KLJUČAVNICARJA

V pošteb pride mlajša oseba z urejeno vojaščino in smislom za izdelavo specialne proizvodne opreme za lastno TOZD. OD okrog 2.500 — 2.800 din, kar zavisi od učinkovitosti opravljenega dela.

SNAŽILKO
za delo v popoldanskem času. Nastop dela takoj.

TOZD FERITI, Ljubljana — Stegne 19
ELEKTROMECHANIKA — jaki tok
Urejena vojaščina
3 STROJNE KLJUČAVNICARJE
Urejena vojaščina

VF KERAMIKA, Ljubljana — Stegne 19
KEMIJSKEGA TEHNIKA

Pismene vloge sprejema kadrovska služba, Ljubljana, Stegne 17 v 15 dneh po objavi.

Etapna hoja za srebrni in zlati čeveljček

V splošna prizadevanja za več gibanja se PARTIZAN Slovenije vključuje z akcijama „etapna hoja na 100 km za značko SREBRNI ČEVELJČEK“

in „etapna hoja na 200 km za značko „ZLATI ČEVELJČEK““
Za teknovanje za SREBRNI ČEVELJČEK in ZLATI ČEVELJČEK potrebujemo evidenčni kartonček za izpolnjevanje in trden sklep da bomo pričeli z redno in načrtno hojo.

Seveda samo sklep še ne bo dovolj. Včasih bo treba kar precej volje in samodiscipline, skratka treba bo hoditi.

Evidenčni kartonček je sestavni del knjižice HODI. Knjižico, pa tudi posamezne kartončke, je mogoče naročiti na Zvezi za rekreacijo in telesno vzgojo PARTIZAN, 61000 Ljubljana, Tabor 14, tel. 311-728 in pri Šolskem centru za telesno vzgojo, 61000 Ljubljana, Gortanova 22, tel. 320-790. Oboje lahko naroče posamezniki, društva in organizacije.

Cena kartončka skupno s knjižico HODI je 6 dinarjev, samo kartonček pa stane 2 dinarja.

Akcije se lahko udeležijo vsi občani, ne glede na spol, od 7. leta dalje.

Na evidenčnih kartončkih je 200 malih kvadratov. Vsak kvadrat pomeni 1 km hoje. Kolikor kilometrov prehodimo, toliko kvadratov prečrtamo ali kako drugače označimo.

Priporočamo, da prehodite vsaj 4 km naenkrat.

Prav tako svetujemo, da ne opravite vsega v enem mesecu. Hodite načrtno preko celega leta.

Za osvojitve značke ni važno kje hodite. Važno je, da hodite! Priporočamo pa čim več hoje v naravi in ne izogibajte se hoje navkreber. Ne bi bilo napak, če se odločite za eno od planinskih transversal, istočasno pa izpolnjujete še evidenčni kartonček za SREBRNI ali ZLATI ČEVELJČEK.

Če niste prepričani, koliko kilometrov ste prehodili, označite raje manj kvadratov kot več. Saj konec koncev le ne gre za značko, temveč za lastno zdravje in počutje.

Kdor bo prehodil 100 km in poslal izpolnjen evidenčni kartonček do 15. decembra tekočega leta organizaciji, od katere ga je prejel, bo dobil spominsko značko „Srebrni čeveljček“. Kdor bo do istega roka prehodil 200 km, bo dobil značko „Zlati čeveljček“.

ZAKAJ

Hoja je osnovna oblika človekovega gibanja. Človek hodi skoraj vse življenje, zato želimo, da bi ga noge čim dlje držale. Zato hojo in negovanje hoje z biološko-zdravstvenega vidika izredno cenimo. Sodoben način življenja pa nas sili v to, da zelo malo hodimo. Zjutraj se odpeljemo na delovno mesto; mnogi tam presedimo osem ur. Sedimo po obedu, ko beremo časopis, sedimo pred televizijskim sprejemnikom. Če je treba v višje nadstropje, se raje odpeljemo z dvigalom ali s tekočimi stopnicami. Tako postopoma izgublamo potrebno telesno odpornost, slabi nam srce in vse bolj pridobivamo na telesni teži na račun kopičenja podkožnega mastnega tkiva.

Razvoj civilizacije in avtomatizacije nam je prinesel veliko koristnega. Kljub temu ga štejejo za enega največjih sovražnikov, ker nas sili v telesno pasivnost, ki povzroča vrsto obolenj in degenerativnih sprememb. Ugotovili so, da se je v procesu proizvodnje v industrijskih deželah v zadnjih sto letih delež mišičnega dela povprečno zmanjšal od 94 % na 1, %! Prav tako so ugotovili, da v industrializiranih državah 50 % smrtnih primerov povzroči obolenja srca in ožilja. Zdravniki vedno bolj ugotavljajo, da človek propada zaradi pomanjkanja gibanja.

Na srečo pa lahko zavestno preprečimo negativne posledice sodobnega načina življenja z raznimi oblikami gibanja. Ena od takšnih oblik je tudi hoja.

Ugotovili so, da pri hoji deluje kar 54 velikih in malih mišic. Zmerna hoja ohranja normalno sposobnost vseh teh mišic. Pri pospešeni hoji, zlasti pa pri hoji navkreber, pa te mišice krepimo. Pospešena hoja in hoja navkreber zelo učinkovito vplivata tudi na srce in ožilje, dihalo, elastičnost prsnega koša in na presnavljanje. Ta vpliv je toliko večji, kolikor dlje hodimo, kolikor večjo strmino premagujemo. Da ne govorimo o sprostitvi in prijetnem počutju, ki ga nudi hoja v naravnem okolju, po gozdnih, poljskih in planinskih stezah ter po bregovih rek in potokov.

Hoja je najenostavnejša, najcenejša, najbolj dostopna in dokaj učinkovita telesna aktivnost, ki se zoperstavlja negativnim posledicam modernega načina življenja. Zlasti za tiste, ki se veliko vozijo v avtomobilih, ali na svojem delovnem mestu veliko sede, je redna in načrtna hoja morda odločilnega pomena za njihovo zdravstveno stanje. Arterioskleroza (poapnenje žil) se pojavlja pogosteje pri ljudeh, ki se premalo gibljejo. Danes prevladuje mnenje, da je eden glavnih krivcev za nastanek arterioskleroze snov, imenovana holesterin. Sovjetski znanstveniki pa so ugotovili, da se pri ljudeh, ki se več gibljejo, v ožilju nabira mnogo manj holesterina. Zanimiv je tudi podatek, da pri šoferjih londonskih avtobusov v starosti 35-40 let nastopa srčni infarkt osemkrat pogosteje kot pri »sprevodnikih nadstropnih avtobusov, ki morajo tekati po stopnicah gor in dol. Sk'p je povsem na dlani: hojo lahko štejejo za eno od učinkovitih sredstev proti arteriosklerotičnim obolenjem.

Se posebej cenimo izlete in pohode v visokih gorah, kjer ima proces aklimatizacije organizma še posebej ugodne posledice na srčno-žilni in dihalni sistem. V zvezi s tem je treba omeniti Lorentzovo biološko-zdravstveno vrednotenje posameznih športnih zvrsti, kjer najdemo v vrhu lestvice ob plavanju in hokeju na ledu tudi planinstvo.

IZGUBA KALORIJI PRI HOJI

(po dr. Cooperju)

razdalja	prehojena v času	izguba kalorij
800 m	7:30 min.	do 50 kal.
1600 m	15 min.	50 do 100 kal.
2400 m	30 min.	100 do 150 kal.
4000 m	50 min.	150 do 200 kal.
4800 m	45 min.	200 do 250 kal.
6400 m	1 ura 20 min.	250 do 300 kal.
8000 m	1 ura 40 min.	300 do 350 kal.
8800 m	1 ura 36 min.	
800 m	7:30 min.	do 50 kal.
1600 m	15 min.	50 do 100 kal.
2400 m	30 min.	100 do 150 kal.
4000 m	50 min.	150 do 200 kal.
4800 m	45 min.	200 do 250 kal.
6400 m	1 ura 20 min.	250 do 300 kal.
8000 m	1 ura 40 min.	300 do 350 kal.
8800 m	1 ura 36 min.	350 do 400 kal.
9600 m	1 ura 45 min.	400 do 450 kal.
11200 m	2 uri 20 min.	450 do 500 kal.

Žena, varno delo in zdravje

Pri nas in v svetu stalno raste število in odstotek zaposlenih žena, čeprav sociologi še vedno natančno ne vedo ali je temu pojavu vzrok premajhen dohodek družine, potreba za poklicnim uveljavljanjem ali kak še drug manj raziskan vzrok.

V SR Sloveniji je od skupno zaposlenih že več kot 42 % žena. Ta odstotek je višji kot v drugih republikah in pokrajinah, in višji kot v večini drugih držav. Kot primer omenjam, da je v Hrvaški od skupno zaposlenih 36 % žena, v Srbiji 30 %, v Bosni in Hercegovini 25 %, a na Kosovu le 18 %. V Avstriji tvorijo žene 38 % vseh zaposlenih, v ZR Nemčiji 37 %, v ZDA 28 %, a v Italiji le 26 %.

Največ žena je zaposlenih v trgovini in gostinstvu, v kovinski in elektroindustriji, v tekstilni industriji, v kulturno prosvetni dejavnosti, v zdravstvu in kmetijstvu.

Pravilna zaposlitev žena je, če žene dosega dober kvalitativni in kvantitativni delovni učinek, da pa pri tem ne pride do okvare njihovega zdravja in da so omogočene in zaščitene njihove biološke funkcije – predvsem, da rodijo in vzgojijo potomstvo.

Žal so pogosto žene bolj ogrožene pri delu kot moški. Osnovni vzroki takega stanja so specifične anatomske, fiziološke, biološke, psihološke in sociološke lastnosti ženskega organizma.

Dejavniki delovnega in tehnološkega postopka, ki bolj prizadenejo ženo kot moškega med delom, so:

- 1) težko fizično delo, nefiziološki položaj telesa pri delu in preutrujenost,
- 2) neugodno toplotno okolje, vibracija, ropot in ionizirajoče sevanje,
- 3) nekatere strupene snovi.

Ženske so povprečno 13 cm manjše. Globalna mišična moč žena je bistveno manjša in se da le zelo malo pridobiti s treningom. Splošna telesna sposobnost žena je cca 20 do 24 % manjša. Žene imajo gracilnejše mišičje in skelet ter manjši volumen srca in pljuč. Zato pri ženskah med težkim fizičnim delom pride prej do preutrujenosti in negativnih posledic, predvsem na gibalnem in rodilnem sistemu. Zato se pri ženskah med težkim fizičnim delom prej pojavijo deformacije hrbtenice, ploska stopala in krčne žile. Na rodilih so posledice težkega dela motnje v menstrualnem ciklusu in dislokacije maternice.

Težje fizično delo je posebno škodljivo v puberteti, med menstruacijo, v nosečnosti, med dojenjem in v meniju.

Nefiziološki položaj telesa pri delu prizadene predvsem žene, ki morajo med delom pretežno stati, pa tudi tiste, ki pri delu samo sedijo. Zelo škodljiva so dela, kjer žene nam pritiskajo na trebuh razni predmeti. Nadurno in nočno delo žene bolj utruja kot moške. Delo pod zemljo, delo v kesonih in delo v višini je za žene bolj škodljivo in nevarno kot za moške. Škodljivo delo za žene je tudi delo na strojih, ki imajo nožni pogon, delo, kjer je potrebno stalno čepenje in kjer je potrebno stalno pripogibanje telesa. Žene težje prenašajo stojo, njihovo vezivno tkivo prej popusti.

Eventualno opravljanje neestetskih, neženstvenih ali celo nagnusnih del oziroma del, kjer so žene moralno ogrožene, zelo negativno vpliva na duševnost in sociološko veljavo žene in matere.

Žene težje prenašajo delo v neugodnem toplotnem okolju, predvsem

so občutljivejše na zvišano temperaturo zraka in toplotno sevanje.

Vibracije in tresenje vplivajo na organizem žene zelo negativno. Ta vpliv je odvisen od kvalitete vibracije in od mesta delovanja vibracije na organizem. Najbolj škodljivo delovanje vibracije je na trebušne organe in na rodila, posebej v času nosečnosti ali menstruacije. Delovanje vibracije na trebušne organe in rodila je hujše, če žena v času izpostavljenosti vibraciji sedi. Pri stojećem delu spodnje okončine nekoliko ublažijo vpliv vibracije na organe trebušne votline.

Pri ženskah pride prej do nevrasteničnih težav zaradi ropota kot pri moških.

Mnogi industrijski strupi bolj prizadenejo ženski kot pa moški organizem. Organska topila so posebej nevarna zaradi razširjenosti uporabe in zaradi načina delovanja na ženski organizem. Škodljivo vplivajo na kri in krvotvorne organe /slabokrvnost/, na živčevje /nevrastenične težave, glavoboli, omotice/ in na notranje organe /menstruacijske motnje, škodljiv vpliv na jetra/. Posebej je nevarno delovanje organskih topil v času nosečnosti. Žal je prav na delovnih mestih, kjer se uporablja veliko organskih topil, zaposlenih mnogo žena /površinska obdelava kovin in lesa, tekstilna industrija, industrija usnja in obutve, industrija gumija, grafična industrija in obrt/.

Nekateri poklicni strupi /svinec, živo srebro, arzen, fosfor/ delujejo škodljivo na organizem žene in tudi na organizem plodu, ker prehajajo skozi naravno posteljnično pregrado. Nekatere poklicne strupe /trinitrotoluol, živo srebro, svinec, arzen in fosfor/ zasledimo lahko v mleku nosečnic in dojilj tudi v strupenih količinah.

Nežna koža žene je dejavnik, zaradi katerega lahko poklicni strupi prej prodrejo v organizem. Ta dejavnik vpliva tudi na večje število poklicnih kožnih obolenj pri ženskah.

Mnoga orodja, stroji, naprave in priprave, s katerimi morajo žene delati, so projektirana in izdelana za moške. Zato ni čudno, da so pri delu s takimi napravami pri ženskah pogostejše poklicne okvare in poškodbe.

Nosečnice od tretjega meseca dalje ne smejo uporabljati motornih vozil.

Žene so vegetativno in hormonsko labilnejše, osebno so bolj navezane na delo in okolico, občutljivejše so za motnje v medsebojnih odnosih na delovnem mestu. Žene veljajo kot pridnejše delavke. Lažje prenašajo monotonijo, manj fluktuirajo.

Pri enakih kolestarskih starosti so žene biološko mlajše zaradi hormonske zaščite, iz istega vzroka tudi dalj živijo. Obolenost samskih žena ni bistveno drugačna kot pri moških, pri poročenih je več obolenosti zaradi komplikacij nosečnosti, porodov in nege otrok.

Opazili so, da so prezgodnji porodi pogostejši pri zaposlenih ženskah.

Poklicnih bolezni in poškodb pri delu pri ženskah ni več kot pri moških.

Puberteta žena je običajno zaključena že pred nastopom prve zaposlitve. Če to ni, potem mladoletnica potrebuje posebno zdravstveno in socialno zaščito pri delu.

Ob zaposlitvi se običajno le za kratek čas kvantitativno spremeni menstruacija žene in prav tako le kratek čas spremeni splošno delazmožnost. To je potrebno upoštevati pri

vrednotenju delovnega uspeha žene v fertilni dobi.

Klimakterij občutno vpliva na delazmožnost, obolevnost in invalidnost žena. Tudi tokrat žena potrebuje posebno zdravstveno in socialno zaščito pri delu.

Zaposlena žena je v današnji dobi še zelo obremenjena z otroki in gospodinjstvom. Za štiričlansko družino porabi sodobna zaposlena žena povprečno cca 40 ur tedensko za delo v gospodinjstvu in v družini.

Pri dejansko pravilni zaposlitvi žene je njihova storilnost v nekaterih ustreznih ženskih delih enaka moški storilnosti ali celo večja. Zato moramo ženskam praktično zagotoviti to dejansko pravilno zaposlitev s tehnološkimi in organizacijskimi ukrepi pri delu, to je s prilagoditvijo delovnega mesta, delovnega okolja in delovnega časa ter z vsemi ostalimi potrebnimi pravnimi, socialnimi, zdravstvenimi, psihološkimi, tehničnimi in vzgojnimi zaščitnimi ukrepi pri delu.

dr. Mario Kocijančič

ISKRA – ELEKTROMECHANIKA, KRANJ

VARNOST – PRAVICA IN DOLŽNOST

SAMOUPRAVLJALCEV

Ena od nujno potrebnih služb v sklopu vsake OZD je tudi oddelek za varnost.

V okvir njegovega dela v kranjski Elektromehaniki sodijo najrazličnejše naloge, ki so usklajene s sprejetim pravilnikom o družbeni samozasčiti. Z njim so seznanjeni vsi odgovorni po obratih, oddelek za varnost pa nadzoruje izvajanje v praksi. Za to skrbi s pomočjo vratarjev, ki so hkrati tudi gasilci in čuvaji – vse v eni osebi. Službo opravljajo v turnusu, kajti neprestano mora biti nekdo odgovoren za požarno preventivo ter družbeno in osebno premoženje. Vse te naloge opravljajo čuvaji in vratarji s pomočjo občasnih kontrol. Žal pa so vsepovsod velike težave z zaposlovanjem čuvavcev – vratarjev. Vzrok temu je delo v turnusih ter ob nedeljah in praznikih: Poleg tega so izpostavljeni raznim neprijetnostim, ker morajo dosledno in po predpisih opravljati svojo službo.

Družbena samozasčita je dokaj dobro vpeljana s strani proizvajalcev samih tako v matični tovarni kot tudi v posameznih obratih. Kot prvi ukrep za požarno preventivo je obveljala odločitev, da morajo dobiti novozaaposleni člani kolektiva že ob zaposlitvi osnovno znanje o požarni varnosti. V ta namen organizira Elektromehanika uvalne seminarje, na katerih predvajajo 20 min. trajajoč dokumentarni film. Tega je izdelal Zvezni zavod za gasilstvo in požarno preventivo v Beogradu, s slovensko sinhronizacijo.

Drugi ukrep: v tistih oddelkih, kjer obstaja večja možnost požarov, pride med odmorom celotna izmena delavcev na praktično demonstracijo protipožarnih ukrepov. Za poskušajo gasijo tudi sami. Ta akcija poteka neprestano, od obrata do obrata.

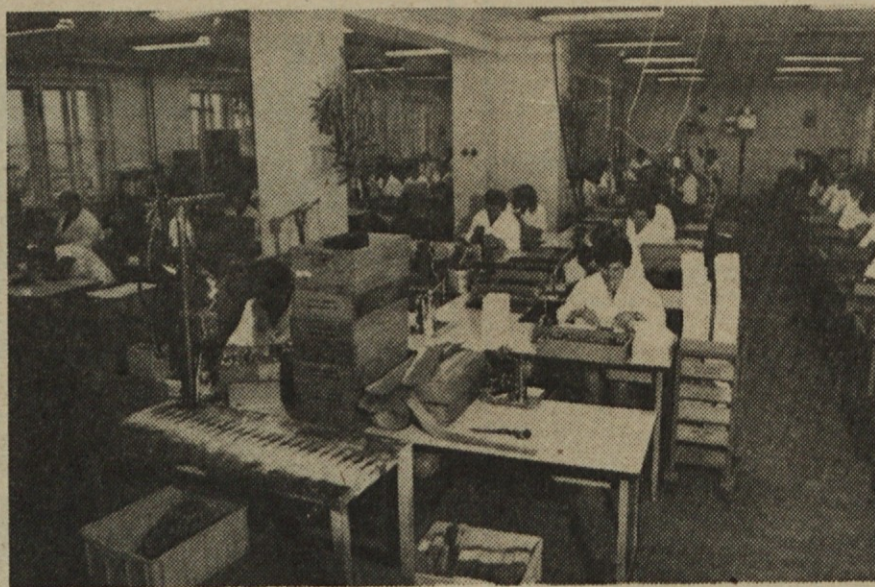
Tretji – prostovoljno gasilsko društvo še s svoje strani dodatno uri in izobražuje svoje člane.

Negativno stran pri delu varnostnega oddelka predstavlja dejstvo, da imajo inšpektorji Zavoda za požarno varnost in preventivno varstvo premalo pooblastil, ravno tako pa tudi odgovorni v oddelku za varnost. V določenih prostorih, kjer je jasno označena prepoved kajenja, n.p. kljub temu inšpektor kdaj naleti na kadilca. Lahko pa ga samo opozori – inšpektor za delo sme izterjati tudi denarno kazen na kraju samem. Ta premajhna pooblastila seveda izžvejojo še bolj malomaren odnos tam, kjer bi bila previdnost najbolj potrebna. Pri težjih primerih sledi disciplinski postopek.

Kar se družbene samozasčite tiče, so samoupravni organi in DS sprejeli ustrezen pravilnik. Z njim so seznanjeni vsi odgovorni po obratih, oddelek za varnost pa nadzoruje izvajanje v praksi.

Na področju SLO so do določene stopnje izobrazili delavce, določene v enote civilne zaščite. Pri tem pa bo še veliko dela v pogledu organizacije in ustreznega izobraževanja, kar je poglavitni cilj te dejavnosti. Nasploh pa je opazna premajhna zainteresiranost, saj je ravno ta organizacija v določenih okoliščinah najbolj poklicana za reševanje ljudi ter družbenega in zasebnega premoženja. Zato bi bil zelo zaželen večji impulz s strani OZK in sindikata.

V.B.R.

Posnetek iz tovarne električnih aparatov – iz obrata za montažo bimetalnih relejev RB v Dobropolju. Foto: J. C.

PORTRETI ISKRAŠEV

Janez Bertonec

Janez Bertonec je že dolga leta uspešen telefonist v tovarni elektromotorjev in gospodinjstvih aparatov v Železnikih. Foto: F. K.

„Kaj hudiča zopet...“ je zagodmjal štiridesetletni Janez Bertonec, ko smo potrkali pri njem. Janez je telefonist, že 16 let veže Iskra v Železnikih s svetom, prej pa je štiri leta delal v montaži. Prosili smo ga, naj nam kaj pove.

„Kaj naj vam pripovedujem, saj veste, da je težka pot slovenskega telefonista. Sploh pa ne vem, zakaj naj bi jaz prišel v časopis. Pa — če se vam že zdi potrebno, da nekaj povem, pa zapišite takole: Od desetega leta sem že slep, ob nesreči sem zgubil vid. Mislim, mnogo mislim, pa se mi včasih zdi, da jaz vidim, ali pa so ljudje okrog mene slepi. Veste, rad hodim v planine. Mnogokrat sem se že s kom dogovoril, da bova šla, pa se ljudje tako radi premislijo.“

O svojem delu pa ne bi dosti govoril. V centralo včasih „tiščijo“ trije od zunaj in dva od znotraj, potem pa pride še kdo notri, kakor ti zdajle, potem pa bodi miren, če moreš.

Z delom nisem bogve kako

zadovoljen, le zaradi razmer moram ves dan poslušati in govoriti v tale mikrofona.

Veste, pa nisem vedno slabe volje. Rad imam ljudi. Rad poslušam radijske igre, rad „berem“, z magnetofona seveda, rad hodim, posebno v planine, kakor sem že rekel.

Pa tudi jaz rad naredim uslugo, saj veste — informacije iz bolnice, zlasti v porodnišnico mnogo sprašujemo, pa kdaj dela kak zdravnik. Mnogi sprašujejo kje, kaj in kdo dela v tovarni. Dolgčas mi ni, prej nasprotno.

Telefoni pa so brneli, od zunaj in znotraj so „tiščali“ v Janeza, tako da smo mu verjeli, da je v tovarni zares potreben.

Ni mi dala žilica miru, da ga ne bi vprašal: „Janez, koliko telefonskih številk veš na pamet?“

„Za reden promet nekaj čez petsto, marsikako pa znam „še postrani“. Fenomenalen spomin, mar ne?“

KF

LAKIRNI AVTOMATI

Pri različnih postopkih lakiranja — elektrostatskem, elektroforetskem in nanašanju prahastih materialov za prevleke, večkrat pozabimo na pomen avtomatskega lakiranja pri serijskih proizvodnjah majhnih in srednje velikih kosov. Dejstvo je namreč, da večino izdelkov lakiramo na lakirnih napravah po starem — klasičnem načinu. Za nov način — avtomatski — so potrebne za različne vrste izdelkov različne naprave.

V več primerih uporabljajo okroglo avtomatsko mizico, ki se razširi glede na izdelek. Polnjenje avtomatov poteka ročno. S pomočjo tresenja mize izdelki dospejo v področje stroja za lakiranje — brizganje, ki je vgrajen v vertikalne sani in se giblje z enakomerno hitrostjo sem in tja. Prav tako se gibljejo tudi predmeti v različnih pozicijah, kar je pač odvisno od zahteve časa za lakiranje.

Pri manjših izdelkih to največkrat ni potrebno, pri večjih je pa to veliko pomoč. Če izdelke lahko enostavno vpnemo, vpnemo dva izdelka tako, da sta drug poleg drugega, pri premikalni mizi pa uvedemo dvojni korak. Dva brizgalna aparata lakirata oba izdelka — naprava tako doseže dvojno zmogljivost.

S tako okroglo premikalno mizo lahko lakiramo tudi notranjost izdelkov: ko pridejo izdelki v stik s premikalno mizo, se brizgalni aparat namesti na odprtino in brizga v notranjost. Pri krajših odprtinah gre brizganje še enostavneje. Po potrebi izdelke vodimo na premikalno mizo, da se še enkrat zavrtijo okoli lastne osi.

Že teh nekaj opozoril glede na množičnost variacij nam kaže, kako široko je področje uporabe lakirnih naprav. Po tej metodi je možno lakiranje raznih pločevinastih delov, delov iz umetnih mas, raznih votlih delov, doz, tub, itd.

Firma, ki izdeluje te avtomobilске lakirne naprave, je SPRIMAG, Spritz-Maschinen GmbH.

Fachberichte Oberfläch. 1973/11, S.O.

Tehniške novice

Maziva za višje temperature

Nova zanimivost v tehniki mazanja je mazivo ANTI-SEIZE, izdeluje ga firma Loctite iz Nizozemske. Proizvajalec zagotavlja, da je odlično pri višjih temperaturah.

Mazalne lastnosti ohranja pri temperaturi -180 do $+1100^{\circ}\text{C}$, dosežanja maziva pa so bila uporabna največ do $+200^{\circ}\text{C}$. V nasprotju z ostalimi olji in mastmi, prenese pritisk 2300 kp/kv. cm . Pri tem je začetna obraba minimalna. Mazivo je obstojno glede na različne medije, kot so slana voda, vodna para, ali plin.

V bistvu ima to sredstvo kot osnovno olje, molibdensulfid, grafit in dodatke na kovinski osnovi, ni strupeno, ne najeda gume, kovinskih delov in umetnih mas. Uporabljajo ga tako, da dele, ki jih hočejo zaščititi, namažejo, brizgajo z mazivom, ali jih potapljajo vanj. Za teže dosegljive dele pač uporabljajo podaljšano sobo, ki jo privijejo.

ANTI-SEIZE prodajajo na trgu v brizgalnih dozah z vsebino $180-330\text{ kv. cm}$, večje količine pa v dozah: $0,5\text{ kg}$, 1 kg in $2,7\text{ kg}$. Z 1 kub. cm maziva lahko premažejo 200 kv. cm površine v debelini 10 milimikronov .

To visokoodporno mazivo ustreza za vsa področja v industriji (tako v proizvodnji kot pri popravilih in vzdrževanju). Naravni pojavi obrabe so zmanjšani na minimum, montažni deli so lahko topljivi tudi pri večji umazaniji, rja se preprečuje.

Z uporabo takega maziva se znižajo stroški popravil in vzdrževanja.

Materialprüfung 1974, 1 S.O.

Programirani brisalci avtomobilskih stekel

Da se izognemo stalnemu vključevanju in izključevanju brisalcev šip pri določenih vremenskih pogojih (slab dež, megla) je bilo razvito programsko stikalo za vključevanje brisalcev. Stikalo dela na digitalnem principu. Sestavlja ga taktovni generator, dva števca, krmilna logika ter priključek za pogonski motor. Voznik po potrebi vključi avtomatiko in nastavi željeno programirano ponavljalno frekvenco brisanja, ki je od 1 sekunde do 2 minut . Seveda je možno tudi v vsakem času avtomatiko izključiti in preiti na običajno delovanje brisalcev.

Elektronski del naprave sestavlja 18 integriranih vezij, dva transistorja in razni diskretni elementi. Cena programskega stikala, katerega montaža ni zahtevna je okrog 90 DM . Serijska proizvodnja bi stroške izdelave še zmanjšala.

Elektronik Zeitung 1974/4 B. J.

Uporaba polibutadienskih smol v elektroniki

„Dienit“ je trgovsko ime za novo termoreaktivno smolo — duroplast, ki ima za osnovno strukturo $1,2$ polibutadien polimer, ki je boljša od strukture $1,4$ polibutadien kavčuk.

Material je trd, s toplotno odpornostjo in izolacijskimi sposobnostmi, kar daje možnost mnogostanske uporabe, n.pr. pri cestnih svetilkah, ki so zaradi tega lahko močnejše $15-20\%$ kot sicer, nadalje pri električnih vezjih in pri raznih zalitih električnih sestavnih delih.

Poleg izredno dobrih izolacijskih lastnosti daje „dienit“ tudi trdnost pri uporabi pri električnem vezju, ne da bi pri tem nastale dielektrične izgube. Osnovni polimer je pol trd, tekoč pri temperaturi $85-100^{\circ}\text{C}$, ima specifično težo $0,90$, termični razkroj je pri $415-450^{\circ}\text{C}$, doba skladiščenja je več kot 2 leti.

Material ustreza za stiskanje, injekcijsko vlivanje, itd. Ostale lastnosti so: hitro se suši, ima nenavadno nizko absorpcijo vlage in odpornost proti gorenju.

Modern Plastics International 1974/1 S.O.

Temperaturni indikatorji „Termindex“

Na tržišču so se pojavili novi temperaturni indikatorji „Termindex“, ki omogočajo enostavno in natančno merjenje temperature na raznih površinah. Dobavljajo jih v obliki zvezkov. Vsak zvezek vsebuje po 10 trakov z 8 ali 9 kazalnimi točkami, ki so nastavljene na določeno temperaturno območje. Trakovi so upogibljivi in samolepilni. Trak se pritrdi na merjeno površino, pri dvigu temperature se pojavi črna pika zraven številke, ki označuje vrednost temperature v Celzijevih stopinjah. Spremembo temperature pokaže skoraj brez zakasnitve, točnost pa je $\pm 1^{\circ}\text{C}$ navedene vrednosti. Temperaturna območja so $37,8^{\circ}\text{C}$ do $65,6^{\circ}\text{C}$, 71°C do 110°C , 116°C do 154°C , 160°C do 199°C in 204°C do 260°C .

Vsaka enota ima 8 ali 9 podrazdelitev. Merilni trakovi so odporni proti vodi in olju. Z njimi je možno registrirati n.pr. segretje paketov, navitij, hladilne površine transistorjev, močnostih transistorjev in krogljnih ležajev. Črna pika na merilnem traku pokaže, da je bila označena temperatura presežena. Kazanje je nepovratno, to je točka, ki pri določenih temperaturah počrni, taka tudi ostane.

Uporaba teh trakov se je že uveljavila v letalski in motorni industriji, elektrotehnični, elektronski in finomehanični industriji. Poročajo o uporabi teh trakov pri razvoju nadzvočnega letala CONCORDE, pri čemer so prihranili dosti elektronskih temperaturnih tipal, s čimer je v zvezi zmanjšanja teže, stroškov in časa.

Dipl. ing. Ernest Spirig, Rapperswil,

E. u. M. (1974) 3, J.J.

Nikoli prepozno za boljšo kontrolo stroškov

Praksa vedno znova dokazuje, da mnoge možnosti za relativno enostavno kontrolo stroškov še zdaleč niso izčrpane. Obstoji strah, da je to možno doseči le z občutnim povečanjem časa in denarja. Težišče kontrole — to se čisto trdi — bi moralo biti pri prodaji. Ravno v tej zadnji trditvi se skriva velika nevarnost. Podjetje je čisto zelo ponosno na izdelek, ki dobro gre in katerega promet se še veča, toda pogostokrat lastni stroški tega izdelka niso zadosti kontrolirani in marsikdaj se ravno zaradi tako določene ugodne prodajne cene bolje prodaja kot pri točnih in pravih kalkulacijah konkurenčnega podjetja.

Opozoriti je treba na nekatere možnosti kontrole stroškov, katere lahko izpelje vsako podjetje v skladu s svojimi posebnostmi brez povečanja zaposlenega osebja. Kopica podatkov v ta namen je na razpolago iz knjigovodstva, le urediti in uporabiti jih je treba po drugačnih vidikih. Ti podatki so še v posebno veliki meri na razpolago ob letnih obračunih, razen tega pa je možno ob neznatnih organizacijskih ukrepih kaj ukreniti za boljšo kontrolo stroškov v novem letu.

Predvsem je treba omeniti naslednje možnosti kontrole stroškov:

1. Obračunske (bilančne) pole
Iz dvojnika obračunske pole se izrežejo trakovi po posameznih vrstah stroškov, se ponovno sestavijo po novih vidikih. Iz tega je možno brez velikih težav izluščiti koristne primerjave stroškov za različna časovna obdobja.
2. Inventura
3. Izkoristek obdelovalnih strojev
Ta problem je v praksi še vse premalo upoštevan. Mirujoči stroj pomeni čisto izgubo, ni pa tudi rečeno, da je treba vključevati stroje v obratovanje v vsakem primeru.
4. Nabavne cene
Osnovno pravilo, da je dobiček v nakupu, je veljavno za marsikatero podjetje.
5. Kontrola na slepo

Vodstvo pozna šibke točke svojega obrata, zato naj bi zavestno odredilo kontrolo določenih stroškov in jih tako prikazalo v pravi luči in prišlo čestokrat do presenetljivih rezultatov.

Elektro Anzeiger, (1974) 4.

J. J.

ISKRA

Številka 32 — 7. september 1974

7

Avtomobilski izleti

Iz Ljubljane ubremo pot v jugozah. smeri, po glavni cesti do Vrhnike. Na jugu se pogled ustavlja na gozdni gmti Krma in sosednih kraških planot. Pri Cankarjevem spomeniku na Vrhniki zavijemo na levo na makadamsko cesto. Prekoračimo Ljubljano in nadaljujemo vožnjo v jugovzh. smeri. Na desni nas spremlja gozdna pot bočja kraškega Ljubljanskega vrha, na levi pa ravno Barje, z značilnim barjanskim rastjem in favno. To nasprotje daje pokrajini še poseben mik. Ob cesti izvirajo močni kraški izviri. Ponekod že kar v začetku ženejo žage in mlinska kolesa. V Bistri, 4 km od Vrhnike, je zanimiva kartuzija, ustanovljena v XIII. stol. V dobro ohranjeni stavbi z lepimi gotskimi okni, križnim hodnikom in freskami v kapeli, je sedaj urejen Tehnični muzej. Lep je tudi park, ki sega do Ljubljance, in ribnik. Lahko se okrepčamo v bližnji gostilni. 4 km istočno dalje je Borovnica, pred vojno znana po dvonadstropnem železniškem viaduktu, ki so ga ameriška letala tako poškodovala, da je bilo treba ostanke porušiti, ohranjen je samo del viaduktnega oboka.

Ogledali si bomo 4 km proti jugu tesno deber Borovniški Pekel s petimi slapovi. Pot iz Borovnice skozi Pekel in nazaj traja 3 in pol do 4 ure peš hoje.

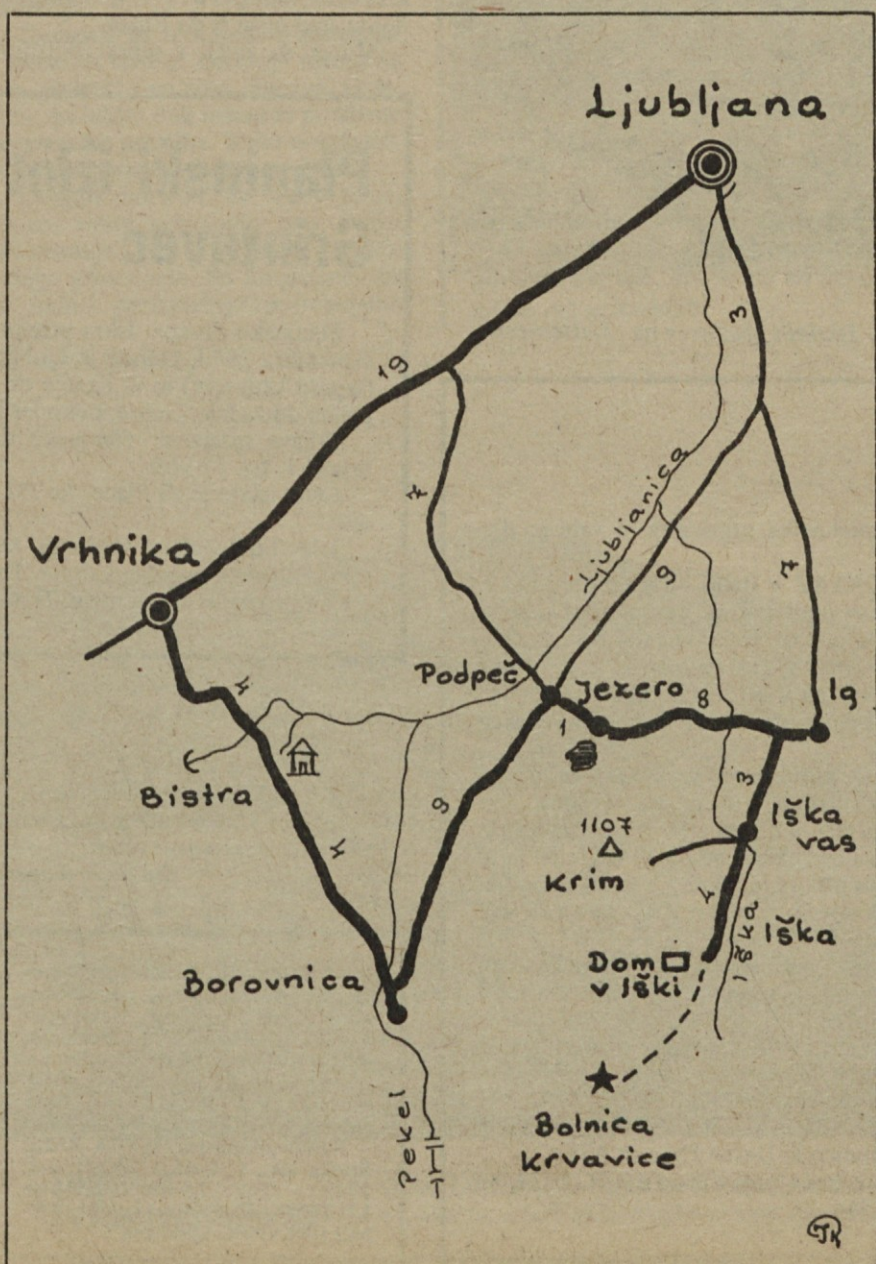
Od Borovnice nadaljujemo vožnjo proti severovzhodu, skozi vasico Breg in Gorica. Na desni nas spremlja železniška proga, nad njo pa se dvigajo vrhovi: Zalostna gora, Jožef in Ana, s katerih je prelep pogled na Barje. Pri Podpeči se odcepi na desno kolovoz skozi Preserje na Rakitno, ki pa ni priporočljiv za motorna vozila. Pod vasjo Preserje in Spodnja Brezovica je zanimivo presihajoče jezero Ponikve. V Podpeči, 9 km od Borovnice, pridržita z leve dve cesti iz Ljubljane: prva skozi Notranje Gorice, druga skozi Črno vas. V kamnolomu lomijo znani podpeški marmor. Ob Ljubljani je znana gostilna „Pri Kirnu“. Pot zavije naprej mimo kamnoloma proti vzhodu. 1 km dalje je vas Jezero. Tu se na desni odcepi krajši kolovoz. Po njem pridemo do ljubkega jezera, ki leži v široki kotlini pod Krimom. Kraj je primeren za taborenje. Izletne možnosti na razgledno Ano (30 min.) ali na Krim.

Nadaljujemo pot proti vzhodu, na meji med Barjem in odrastki Krma. Pred Tomiljem krenemo po levi cesti čez široko dolino Iske. Po 8 km vožnje zavijemo pred vasjo Ig na desno in se peljemo okrog brda z obnovljenim izjanskim gradom proti jugu. Skozi Isko vas, pod strmimi obronki Krma, kjer se zmerom opažamo sledove ogorčenih bojov in sovražnikovega dejanja v minuli vojni, pridemo do prodnatega korita Iske, ki je poleti navadno suho. Na desno se loči cesta na Rakitno. Nadaljujemo pot v zme-

rom bolj strmo odsekano deber Iske. Po 7 km vožnje prispemo do ličnega planinskega doma. Topla Iska vabi kopalce in ribiče. Dom v Iski je izhodišče za obisk partizanske bolnišnice Krvavice.

Od doma naprej se dolina še bolj oži. Strme stene se dvigajo skoro navpično nad strugo potoka. Iski Vintgar je bil že poleti 1941 zatočišče partizanov. V divjih strmih nad njim je delovala med NOB partizanska bolnišnica Krvavice, ki je danes obnovljena. Do nje pridemo od doma po

označeni poti v 45 minutah . Ob potoku pa drži pot naprej mimo Votlega kamna, velike spodaj preluknjane skale, ki moli naravnost iz Iske. Kakih 50 min. hoda od doma se pot cepi. Leva steza drži na Kravo peč in naprej mimo Roba v Velike Lašče, desna pa naprej do sovodnji Iske in Zale pri Vrbici, še 10 min. Med potokoma leži značilna 10 m visoka skala, pod njo je v Iski tolmun, pripraven za kopanje. Od tod lahko krenemo čez Isko na njen levi breg in navzgor na Osredek, 753 m , nato naprej v Žilce, 2 uri . Po stezi severozahodno v hrib pridemo v zaselek Ustje in dalje v Rakitno, $1\text{ uro }15\text{ min.}$

DOPIŠUJTE
V ISKRO

Naši planinci na Matterhornu

Pravijo, da je Matterhorn najlepša, najbolj divje oblikovana gora v Evropi. Če je res tako, so se hoteli prepričati tudi planinci Iskre, saj ne verjamejo kar na lepo besedo. In zato so se že pozimi odločili, da imu, če se le da, pohodijo štrlečo konico roga.

Kot se za skoraj štiriinpolstočaka spodobi, so mu prej naklonili dve trening turi. Ena jih je vodila prek Zeleniških špic, lepega nazobčanega grebena, ki se od Srebrnega sedla pod Planjavo vleče proti jugozahodu in se konča na Kamniškem dedcu nad Bistrico. Druga tura pa jih je vodila iz Vrat po Bambergovi poti na Triglav in dalje do Staničeve koče, kjer so prespali, naslednji dan pa po grebenu na Rjavino. V sestopu so jo ubrali po divje lepi poti preko severozapadne stene Rjavine v Pekel in naprej na Vrbanovo špico pa po razglednem in zračnem grebenu na Vrbanov vrh. Po kratkem postanku v Staničevi koči so se spustili nazaj v Vrata pričrpani, da so zadostili zahtevam častihlepnega Matterhorna. Seveda pa je odločilni faktor pri vzponu na Matterhorn vreme. Skrb za to so prepustili kar modremu vodstvu, saj se je že lani na Mont Blancu pokazalo, da ima tudi tu nekakšne zveze.

Tako se je 25 brumnih iskrskih planincev vkrcalo na Creinin avtobus, Planinska zveza je dodala 12 vodnikov in spretni voznik Jože je že vozil pisano družbo po dolgočasni Laški deželi, mimo jezer in čez prelaz Simplon.

V Brigu in Vispu se niso ustavljali. Jože je pogljal po čudno ozki cesti v tesno dolino Visp in naprej v še ožjo dolino Saas. Tristo metrov nad njenim dnem je čudovito švicarsko naselje Saas Fee. Tu so se utaborili v prostem campu, ki je lahko vzor vsem našim turističnim delavcem. Camp je zastoj, pa vendar ima lepo urejene umivalnice, stranišča in kopalnice. Vreče za odpadke pa so takorekoč povsod. Švicarji pač vedo, da turist ni le tisti, ki spi in je v hotelu.

Popoldanske ure so izkoristili za ogled mesteca in manjše nakupne manjkajoče opreme. Pod noč jih je presenetil dež, ki je pomenil sneg v višjih legah.

POSKUSNI VZPON NA ALLALINHORN

Ko pa je dež naslednje – nedeljsko dopoldne ponehal, bi ne bili pravi Slovenci,

pohiteli so nazaj. Bili so zgodnji, tako da si niso zmogli niti čevljev, kajti sonce se ni utegnulo spremeniti novega snega v brozgo.

Na Langfluju so imeli kratek bojni posvet, ki se mu je pridružil še voznik Jože. Kot pristen Kranjec pač ni zdržal v dolini. Glede Matterhorna so bili optimisti, ne pa, tudi glede avtobusa. Bil je 20 cm preširok in je zato Jože moral plačati kazen. Sklep posveta je bil zato jasn: naslednjega dne z avtobusom v Visp po dovoljenje za vožnjo po teh ozkih dolinah, nato pa navzgor v Tasch, z železnico v Zermatt, z žičnico na Schwarzsee in peš na kočo Hornli, kjer naj bi prespali. Potem pa bodo še videli. Druga skupina, ki je imela v načrtu vzpon na Breithorn, se je na Schwarzsee ločila in odšla prenočit na kočo Theodul.

Po posvetu so se zapodili navzdol in v Saas Feeju pogasili žejo s slabim švicarskim pivom. Prvi letošnji štiristočak je bilo pač treba proslaviti. Sicer pa tudi slabo pivo po drugem vrčku postane dokaj užito.

IZ ZERMATTA NA MATTERHORN

In tako so se naslednjega dne zgodaj popoldne po ogledu precej načičkanega Zermatta zbrali na postaji žičnice. Velika nihajka jih je preko vmesne postaje hitro

potegnila na Schwarzsee, kjer so v samopostrežni restavraciji začuda poceni obedovali. Breithornovci so pod strumnim Uroševim vodstvom kmalu odrinili proti precej oddaljeni koči Theodul, Matterhornovci pa po široki poti proti koči Hornli. Matterhorn je bil na pogled že precej bolj prijazen kot prejšnji dan, saj mu je vroče avgustovsko sonce krepko osušilo rebra. In ker tudi Tonač ni nikjer opazil oblakov, ki mu ne bi bili pogodu, je morala dosegla višek.

Okrog pol treh zjutraj je deset iskrskih navez zapustil kočo in v soju čelnih svetilk pričelo z vzponom. Kmalu so nad kočo vstopili v steno in vodniki so pričeli iskati najboljšo smer. Poti v našem smislu ni, je le bolj ali manj lahka plezarija. Na nekaterih mestih je malo težavneje. Zermatski vodniki pa skrbijo, da v smeri ostane čimmanj sledov in da je tako orientacija težja. Pod kočo Solvay so Iskraše prehiteli prvi Zermatski vodniki s klienti, ki so hiteli, kot da jim gori za petami. Klienti so plačali in zdaj naj hite, če pa ne morejo, se bodo pač

vmili. Vrh je plačan in franki so franki.

Nad Solvayem poteka smer po grebenu, ki apnenca vajenim Iskrašem ni delal težav. Še rama je bila začuda kopna, tako da so železni klini, ki služijo varovanju v ledu, otopno samevali. Nad ramo se je smer umaknila v severno steno na poledenele plati in zermatski vodniki so jo opremili s fiksiranimi vrvmi. Naslednjih 200 m je res dobesedno navpičnih, vendar pa zaradi fiksiranih vrvi in dobrih vodnikov ni bilo problemov. Prvi dve iskršni navezi sta bili celo priča tragikomičnemu zamotavanju in odmotavanju dveh zermatskih vodnikov ter njunih ameriških klientov, ki je trajalo skoraj četrt ure.

Nad vrhom greben malce položnejši in prekrit s kratkim, a strmim ledenikom. Še nekaj poledenelega gruča nad njim in ostrakonica vrha je sprejela eno navezo za drugo. Zaradi ostrega mraza in pomanjkanja „parkirnega“ prostora na vrhu se niso kaj dosti razgledovali, naveze so se začele spuščati v sestop tako kot so se dvigale na vrh. Vendar pa je le bilo toliko časa, da so si stisnili roke, se slikali in si ogledali tudi Mont Blanc ter skupino Grand Paradiso na Zahodu. Med vzponom po vzhodnem grebenu je namreč ni bilo videti.

Spust pa ni bil nič lažji od vzpona. V zgornjem delu do rame je bila velika gneča na fiksiranih vrveh, zermatski vodniki pa znajo biti precej nesramni pri utiranju poti. Greben pod ramo do Solvaya je bil kar prijeten. Pod kočo, ki so jo ravno obnavljali s pomočjo helikopterskih transportov, pa so se začele zoprne, navzdol viseče plošče, pokrite z drobnim peskom. Vendar je šlo vse po sreči in ob šestih popoldne je bila zadnja naveza pri koči Hornli. Vsi skupaj so nato sestopili do hotela Schwarzsee, kjer so po obilni večerji prespali.

Naslednji dan so se v Taschu sestali z Uroševim skupino, ki je poleg Breithorna osvojila še Mali Matterhorn.

Ko so se dan kasneje namočili še v Jadransko morje, so ugotovili, da je bila odprava na moč uspešna, saj je osvojila kar tri štiristočake in še en vrh, visok 3899 m. Udeleženci so se hvaležno spomnili vseh, ki so jim odpravo omogočili in jo podprli. Dogovorili so se tudi za jesenske vzpone in zimske smuke pa za drugo leto in še in še. Saj je še toliko gora, ki jih je vredno obiskati!

Zvone Korenčan

Da bi se za vzpon na Matterhorn čim bolje pripravili, so naši planinci najprej osvojili Allalinhorn (4.027 m). Na sliki: naveze v svežem snegu se pno proti vrhu. Foto: Z. K.

Tabor Iskrinih planincev v Saas Feeju, kjer so v nedeljo zjutraj doživeli prvo presenečenje – dobršno odejo svežega snega, ki je pokrila vse okoliške vrhove (Dom 4.557) Foto: Z. K.

Z izleta na Škrlatico

Razpis v Iskri, navdušenost planincev nad našimi lepimi planinami in še morda kaj drugega, so bili vzroki za lep izlet na Škrlatico.

Kot večina naših izletov smo se tudi to pot odpeljali z rednim avtobusom iz Ljubljane do Kranjske gore, čeprav v mraku, smo se napotili do planinske koče v Krnici. Gostoljubnost oskrbnika in lepo z luno ožarjena Kriška stena nas je spravljala v dobro voljo. Po razporeditvi ležišč, so nas mehke postelje in sen na lep naslednji dan kmalu uspavale.

Naslednji dan smo ob petih zjutraj odšli preko Kriške stene na Kriške pode do Pogačnikovega doma. Po krepkem okrepčilu v Pogačnikovem domu smo odšli še na Razor.

Mnogi so imeli s seboj izkaznice

planinske transvezale in zato bi bilo škoda zamuditi tega dvatisočaka, kljub temu, da ni bilo vreme kot smo pričakovali zjutraj. Po deževni noči nas je naslednje jutro pozdravilo še kar ugodno vreme. Pred nami je bil cilj našega izleta, v meglo zavita Škrlatica.

Nahrbtnike smo pustili ob vznožju in že po dveh urah smo osvojili naš vrh. Ob sestopu še majhen posvet in okrepčilo in že smo odšli v dolino pod severno Triglavsko steno.

V vratih nas je čakal avtobus do Mojstrane potem pa ob pol štirih v Ljubljano. Čeprav nas je v Ljubljani sprejelo močno neurje dežja, smo se lepih vtisov in doživetij odpravili vsak na svoj dom, saj pravi star pregovor: „Povsod je lepo, doma je najlepše.“

Mazovec Jože

Skupina naših gorskih vodnikov nad dolino Zermatt, po uspešnem vzponu Iskrinih planincev na Matterhorn.

če se ne bi odpravili na ogledno turo. Na Tonačev predlog so si izbrali Allalinhorn, leden vršak južno nad Saas Feejem, ki le za dobrih dvajset metrov presega znamko štiri tisoč. Menili so, da bo kar dobra aklimatizacijska tura pa še pogled na Matterhorn jim bo omogočila. No in so oprtali svoje bisage ter se v lepem nedeljskem popoldnevu kar mimo žičnice povzpeli na Langflue, skalno rebro med dvema ledenikoma, malo nižje od Triglava. To podpira zgornjo postajo žičnice in staro kočo.

Še preden je ob pol treh zjutraj zvonila Tonačeva budilka, so najbolj nestrpni že ropotali po koči. Ko so se v soju čelnih svetilk kakšnih 500 m od koče navezovali in natikali dereze, ni bilo na nebu nobene zvezde pa tudi vrhove so zakrivala meglene kučme.

Hoja po rahlo vzbočenem ledeniku skoraj brez razpok, le rahlo pokrite s novim prščem, jih ni utrujala. Ko pa se je pričelo daniti, je postal tudi ledenik bolj strm in pot vijugasta. Vodila jih je med globokimi razpokami. Kmalu so dosegli sedlo pod vrhom in pozdravili so jih sunki viharja, ki je razgalil oblake in odnesel megle. Odprl se jim je pogled na Matterhorn na zahodu, ki je bil precej zasnežen.

Še kratka strmina in že so bili na vrhu. Razgled je bil čudovit. Na severu se je razprostirala vsa Mischabel skupina z Domom, na jugu Monte Rosa. Najdlje se jim je pogled zadrževal na zahodu, na bleščeče temni piramidi, ki jim je pomenila cilj v prihodnjih dneh. Strupen veter pa jih je kmalu pregnal z majhne konice na vrhu,

Planinska izleta

Planinska sekcija Iskra – Elektromehanika organizira in vabi na dva prijetna planinska izleta:

1. Enodnevni izlet na VIŠ in MONTAŽ v Italiji bo v soboto, 14. 9. 1974. Odhod avtobusa bo ob peti uri izpred Kina Center. Pot nas bo vodila preko Rateč, Trbiža, Rablja na prelaz Nivea. Od tod bo ena skupina odšla na MONTAŽ, za kar je predvidenih sedem ur hoje, druga skupina pa se bo povzpela na nekoliko bližji VIŠ (5 ur hoda).

Izlet bo vodil Janez Zajc, s seboj pa je obvezno treba imeti veljaven potni list.

2. Dvodnevni izlet na ŠKRLATICO, ki bo zahtevnejši. Tudi za ta izlet bo organiziran prevoz izpred kina Center ob peti uri in sicer v soboto, 21. 9. 1974, povratek v Kranj pa je predviden v nedeljo ob 19. uri. Peljali se bomo preko Kranjske gore do hotela Erika. Nato bomo šli v Krnico in se preko Kriške stene povzpeli do Pogačnikovega doma na Kriških podih, kjer bomo prespali. Naslednji dan gre naša pot preko Križa na Škrlatico, od tod pa v Vrata, od koder nas bo odpeljal avtobus.

Za izlet je potrebna resna planinska oprema in nekaj pripravljenosti, saj bo prvi dan šest ur, drugi dan pa približno osem ur hoje. Izlet bo vodil Brane Jaklič.

Prispevek k stroškom je za vsakega od izletov za člane planinske sekcije Elektromehanike in pa člane PD ZP ISKRA, zaposlene v Elektromehaniki 20, za ostale pa 50 dinarjev in ga je treba vplačati ob prijavi.

Prijave sprejemajo: Štefka Mrak GPP-ERO, telefon 2953 ali pa Zvone Snoj za VEGO, Vinko Golmajer za Lipnico in Dušan Pirc za ATC.

Za izlet na VIŠ in MONTAŽ se je treba prijaviti do 10. 9. 1974, za izlet na ŠKRLATICO pa do 16. 9. 1974.

Planinski izlet na Bovški Grintavec

Planinsko društvo Iskra prireja izlet na Bovški Grintavec v soboto, 14. septembra 1974. Odhod iz Ljubljane bo ob 5. uri zjutraj s Trga revolucije (izpred Univerze) in iz Kranja ob 5,30 izpred Creine. Udeleženci se bodo peljali do zadnje Trente, odkoder je 6–7 ur zmerne hoje do vrha.

Prijave sprejema: Planinsko društvo Iskra, Ljubljana, Prekomorskih brigad 1, tel. 57-969.

Cena izleta je za člane din 20, za nečlane 40, za otroke do 18. leta 10 din.

Izlet bo v vsakem vremenu, ker si bodo udeleženci v primeru slabega vremena lahko ogledali v dolini Trente muzej, arboretum in izvir Soče.

Vodja izleta: Vukmirovič Dušan IRI, tel.: 20-341.

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta
IVANA ZUPANA

se iskreno zahvaljujem sodelavcem v obratu SPD v kranjski tovarni za izraze sožalja ter poklonjeni venec.

Sin Peter Zupan

ZAHVALA

Ob nenadni zgubi najine drage mame
MARIJE KOKALJ

se iskreno zahvaljujem sodelavcem na traku enofaznega števca in montaže releja za izraze sožalja, podarjeni venec in denarno pomoč.

Hčerki

Kati Kokalj in
Marija Benedik

ZAHVALA

Ob izgubi dragega ata
JANEZA BEVCA

se iskreno zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem „Iskra – Aparati“, Savska 3, Ljubljana, za izraze sožalja, denarno pomoč in spremstvo na njegovih zadnjih poti

Cvetka Hvastja

ISKRA – glasilo delovnega kolektiva ZP Iskra, industrije za elektriko, telekomunikacije, elektromehaniko, avtomatiko in elemente, Kranj – Urejuje uredniški odbor – Glavni urednik: Igor Slavec, odgovorni urednik: Janez Silc – Izhaja tedensko – Rokopisov ne vračamo – Naslov uredništva: ISKRA Kranj, Savska loka 4, telefon 22-221, int. 2333 – Tisk: Združeno podjetje LJUDSKA PRAVICA – LJUBLJANA – SKI DNEVNIK, Ljubljana